

BİR MİMAR - BİR BİNA

Saray Otel ve İçindeki Derin Tartışmalar

UĞUR DAĞLI

-> Sayfa 3

Gazimağusa Sur-içindeki Depo Binaları DAÜ Sanat Atölyeleri Olsa

NACİYE DORATLI

-> Sayfa 4

Değişen Hanehalkı Yapısı, Yeni Yaşam Biçimleri ve Konut

HERA-C

-> Sayfa 5

GEÇMİŞİN SESSİZ TANIKLARI

KONUT VE YAŞAM

ENDÜSTRİ ÜRÜNLERİ TASARIMI İÇMİMARLIK

KAĞAN GÜNER- POLAT HANÇER

kapak resmi: Ceren Boğaç

TASARIMDA CEP TELEFONLARI VE DİZÜSTÜ BİLGİSAYARLAR... Cep telefonu, telefonun bir yan hizmet olarak sunulduğu bir alete dönüştü. Yani bir üretim aletine. Elimizin bir uzantısına. Nasıl ki üretim tarihinde, el aletleri; tornavidalar, İngiliz anahtarları v.s. işimizi hallettiğimiz elimizin uzantılarına dönüştüyse, bunların yerini artık cep telefonları aldı...-> S 7-8

İÇ MİMARDAN BEKLENTİLERİMİZ NE OLMALIDIR ?.. Son yıllarda popüler mesleklerden biri haline gelen iç mimarlık, mimarlık mesleğinden türemiş alt mesleklerden biridir. Henüz mimarlık mesleğinin çalışma sahası halk tarafından tam olarak anlaşılammışken, iç mimarlardan beklentinin ne olması gerektiğinin tam olarak bilinmemesi doğal bir sonuç olarak önümüze çıkmıştır... -> S 9-10

ENDÜSTRİ ÜRÜNLERİ TASARIMI- İÇMİMARLIK

GELENEKTEN EVRENSELE

Çevresel Hareket ile Yükselen Bir Trend: Ekolojik Yaşam Ve Mimarlık

KAĞAN GÜNÇE

konuk yazar:

PINAR ULUÇAY

-> Sayfa 6

Kentsel Kamusal Mekan Tasarımında Bazı Gündelik Eylemler ve Kavramlar

ŞEBNEM HOŞKARA

-> Sayfa 11

KENTİN TADI TUZU

Farklı Özellikleriyle Londra

TÜRKAN

konuk yazar:

ŞEBNEM

-> Sayfa

AL

Ters Lale

BERİL ÖZMEN MAYER

konuk yazar:

YONCA HÜROL

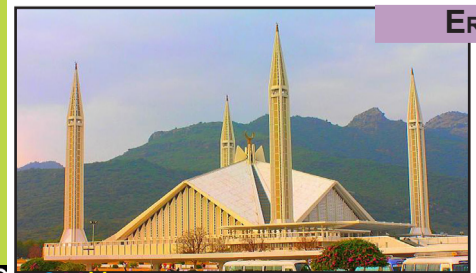

-> Sayfa 13

PROVO-ETKİNLİK

Lefkoşa'da, 'Selimiye Görünümlü' Külliye

ERCAN HOŞKARA

-> Sayfa 14

SORULAR-CEVAPLAR

naciye.doratl@emu.edu.tr

EDITÖR'DEN...

Bizim için tatil olmayan tatil günlerinden Herkese Merhaba,

Geçtiğimiz hafta sonu bir yıldan beri gönüllü olarak görev aldığım Kanal T'de yayınlanan sohbet programı Gül Döktüm Yollarına çekimleri için Malpas Hotel'de iki günlük kamptaydım. 'Oh ne güzel tatil yapmışsınız.' diye düşünebilirsiniz ama iki günde her biri yaklaşık iki saat süren altı program çektiğimizi ve orada bulunduğumuz sürede havuza girme fırsatımın bile olmadığını söylesem bunun bir tatil olmadığını eminim siz de kabul edeceksiniz.

Size bunu niye anlattığımı merak ettiğiniz değil mi? Yaklaşık bir yıldır her hafta Cumartesi geceleri yayınlanan bu programda Dilek Kırıcı, Emine Beton ve Özge Taşger'le birlikte çeşitli sektörlerden konuklar ağırlayıp, geldikleri sektörle ve güncel konularla ilgili sohbetler yaptık, bilgi alış verişinde bulunduk. Altı programı arka arkaya çektikten sonra önemli bir nokta dikkatimi çekti. Eğitim, sağlık, turizm, yerel yönetim, şiir-yazın, din, siyaset, sanat, sağlıklı beslenme, ticaret alanlarından konuklarla yaptığımız sohbetler dönüp dolaşıp ağırlıklı olarak eğitim, turizm ve problemlere, olaylara bütüncül bir bakış açısı ile yaklaşılması konularında yoğunlaştı.

Eğitim aslında her şeyin, belki de sağlıklı ve kaliteli yaşamın anahtarıdır dersek, abartmış olur muyuz acaba? Bence hayır. Bilinçli, gerek çevresine, yaşam alanına, gerekse toplumsal sorunlara duyarlı olmanın yolu iyi bir eğitimden geçmiyor mu? Bu konuyla ilgili tartışmayı yedi yüz

elli kelimeye sığdırabilmek hiç kolay değil. Hele benim gibi derdini uzun cümlelerle anlatabilen birisi için hiç değil. Bu nedenle burada sadece çevre ile ilgili olarak eğitimin önemine değinmeye çalışacağım.

Eğitim ve Çevre

En genel anlamda çevremiz, doğanın bize bahsettiği hava, su, toprak ve flora fauna'dan (bitki ve hayvanlar) oluşan doğal zenginliklerden ve insanoğlunun günün koşullarına göre yaşamını sürdürebilmesi için gerek duyduğu her türlü yapıdan oluşmuş yapılaşmış çevreden oluşur. Doğal çevremizi koruyup hoyratça kullanmamak, daha doğrusu harcamamak, bize sunduğu nimetleri akılcı bir biçimde kullanmak için küçük yaştan, önce aile içinde başlayan, daha sonra okulda devam eden ve ömür boyu süren bir eğitim gereklidir diye düşünüyorum. Çocukken çevre bilinci oluşan bir kişi, yetişkin olduğu zaman çör çöpünü gelişigüzel oraya buraya döker mi? Ülkesinde su sıkıntısı olduğunu bilirken çeşmesinden akan suyu israf eder mi? Piknik yaptıktan sonra, piknik yaptığı alanı çöplük gibi bırakır mı? Hayvanlara zarar verir mi? Ağaçları, hele hele zeytin ağaçlarını kesip şöminesinde yakar mı? Bu soruları çoğaltarak devam edebiliriz.

Bir de yapılaşmış çevremize bakalım ve benzer sorular sormaya çalışalım. Küçük yaştan, binalar, yapılaşma konularında en azından en temel noktalarda eğitilen bireyler, büyüdükleri zaman kendileri mal sahibi olarak etrafta gördüğümüz birçok anlamsız yapıya sahip olmak için can atarlar mıydı? Burada anlamsızdan kastım

iklim koşullarımıza hiç uymayan, ya da mimari bir dilden yoksun olan yapılarıdır. Bu binalar, işin eğitimini almış mimarlar tarafından tasarlanmıyor mu diyebilirsiniz. Mal sahibi illa ki belli taleplerle geliyorsa mimar ne yapsın? Biri reddederse bir diğeri müşterinin isteğini yerine getirecektir.

Bu konunun sadece bir boyutu. Bir diğer boyutu da her türlü yapı inşa edilirken inşaatı yapan ve yaptırınların, kontrol edenlerin eğitim ve bilinç düzeyi. Çocukluğundan itibaren duyarlı bir birey olarak yetişen/yetiştirilen bir kişi, yapım sürecinde etrafı taciz ve talan eder mi? Bir binanın inşaatında emek harcayan inşaat ustası, marangozu, tesisatçısı doğru eğitim almışsa kalitesi iş çıkarır mı? Bu noktada eğitim sistemimizdeki önemli bir eksikliğe değinmeden geçemeyeceğim. Bizim eğitim sistemimizde ara eleman yetiştirilmiyor. Hem sistemimizde böyle bir şey yok hem de insanımız çocuğunun ara eleman olarak yetiştirilmesini istemiyor. Gelişmiş ülkelere, Avrupa ülkelerine baktığımızda durum hiç de böyle değil. Yaşamımın yedi yılını geçirdiğim ve bizlere çok şey kattığını düşündüğüm Almanya'dan örnek vermek istiyorum size. En genel hatları ile (en azından bizim orada bulunduğumuz 1978-1984 yılları arasında öyleydi) çocuklar ilkokul eğitiminde dördüncü sınıfta ayrıştırılmaya başlıyor. En iyi öğrenciler Gymnasium olarak isimlendirilen bizdeki Kolej ayarında okullara, becerilerine göre bir kısım öğrenci meslek liselerine, en alt seviyede olanlar da temel eğitim veren okullara yönlendiriliyor. İnşaatın kuaförlüğe kadar ve hatta kasaplık için bile mesleki eğitim

veriliyor. Orada hatır gönül de yok. Zaten hiç kimse de sürekli olarak öğretmenlerle iletişim içinde olduğu için, çocuğunun durumu/seviyesinin bilinci içinde aşırı talepkar değil. Tabii sistemin esnekliğini de vurgulamakta yarar var. Bir çocuk çeşitli nedenlerle kendisini üniversiteye taşıyacak yol olan Gymnasium'a gidemese bile meslek okulu ya da temel eğitim sonrasında başarı durumuna göre üniversitede okuma hakkını kazanabilir. Hal böyle olunca da her türlü işi yapanlar, bu işin eğitimini dördüncü sınıftan itibaren almaya başladıkları için, her şeyde olduğu gibi yaşam çevrelerinin binalardan yollara kadar şekillenmesi de çok düzgün gidiyor, kaliteli oluyor.

Küçük yaşlardan duyarlı bir birey olarak yetiştirilmek, hangi işi yaparsanız yapın doğru ve düzgün yapmanıza olanak vereceği gibi, yasalara saygılı davranmanın yanında birlikte yaşamakta olduğumuz topluma bireylerine saygılı davranmayı da teşvik edecektir. Yine Almanya'dan bir örnek vermeden geçemeyeceğim. Orada yaşadığımız süre içinde, hiç kimsenin Pazar günleri balkona ya da dışarıdan görülebilecek bir yere çamaşır asmadığı dikkatimi çekmişti. Bunun yasal bir zorunluluk mu ya da din ile alakalı bir durum mu olduğunu sorduğum zaman aldığım cevap gerçekten düşündürücü idi: 'Pazar yürüyüşüne çıkan insanların göz zevkini bozmaya hakkımız yok.' Çocuklar işte böyle bir anlayışla büyütülüyor. Böyle bir konuda bile duyarlılık sahibi olmayı öğrenen bireyler, kendileri çevreye bir bina ile ya da başka bir biçimde katkı koyacağına sizce duyarlı olabilir mi? İşte tüm bu yazdıklarımın dolaylı çevreyi korumak, iyi bir yaşam alanı yaratmak adına küçük yaştan itibaren eğitim çok önemli.

Çevre duyarlı, eğitilmiş bir yeni nesil ümidi ile.....

Naciye Doratlı

Mekanperest Gazete Ekibi / Soldan sağa (üst): Ceren Boğaç, Şebnem Hoşkara, Kağan Günçe. Soldan sağa (alt): Ercan Hoşkara, Begüm Mozaikçi, Hıfsiye Pulhan, Naciye Doratlı, Kutsal Öztürk, Uğur Dağlı, Türkan Uluş Uraz.

MEKANPEREST- HAVADİS GAZETESİ EKİ

Proje Koordinatörü / Editör Naciye Doratlı. **Proje Koordinatör Yardımcıları** Ceren Boğaç, Uğur Dağlı, Şebnem Hoşkara. **Grafik Tasarım ve Sayfa Düzeni** Ceren Boğaç. **Yazı İşleri Ekibi** (Alfabetik) Nesil Baytin, Uğur Dağlı, Kağan Günçe, Ercan Hoşkara, Şebnem Hoşkara, Beril Özmen Mayer, Begüm Mozaikçi, Kutsal Öztürk, Hıfsiye Pulhan, Türkan Uluş Uraz. **Proje Resmi Sahibi** Doğu Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Gazimağusa. Tel: 630 1346, mekanperest@emu.edu.tr **Yayıncı Kuruluş** Havadis Gazetesi, Lefkoşa.

SARAY OTEL VE İÇİNDEKİ DERİN TARTIŞMALAR

Mimarlık öyle zengin bir disiplindir ki bir binanın özelliklerini araştırırken fiziki yapısının dışına çıkabiliyor; toplumsal, siyasi anlamları ile karşı karşıya kalabiliyorsunuz. Çocukluğumun geçtiği ve unuttuğum birçok anıyı içinde barındırdığına inandığım Sarayönü ve ona yukarılardan bakan Saray otel... Nostaljik bir yaklaşım içinde bugünkü sayfamı Saray Otel ve mimarına ayırmayı düşündüğümde kendimi geçmişte yaşanan toplumsal tartışmaların içinde bulacağımı hiç düşünmemiştim. Okuduğum kaynaklarla öyle tartışmalara tanık oldum ki aslında Saray Otel'in, ölü doğmuş çocuk misali bir bina olduğunu acı şekilde hissettim.

Mimari Kimliği

1958 -1962 yılları arasında inşa edilen, Kıbrıslı Türklere ait ilk otel olan Evkaf oteli - Saray Otel, Lefkoşa Suriçi'nin hala daha en yüksek binası olma özelliğini taşıyor. (1963-1974) yılları arasında birçok kez restore edilmiş bina (1) 1963'de mevzi, Sivil Savunma, hastane, göçmen barınağı olarak da kullanılmıştır.

Türkiye'nin bir dönem en önemli mimarlarından Sedat Hakkı Eldem'in öğrencilerinden Türkiyeli Mimar Demirtaş Kamçıl tarafından gerçekleştirilen yapının, tasarım itibarıyla yalın, gösterişsiz fakat nitelikli kütlesi, rasyonel mimarisi ve işlevsel plan şeması ile 20. yüzyıl uluslararası üslubun Kıbrıs Türklerine ait ilk örneklerinden olduğu söylenebilir. Yalın geometrik formu, düz çatısı, sade ve net iç mekânları, süslemeden arınmış detayları, o dönemine yeni teknoloji ve malzemelerin benimsendiği mimari bir dille, modern estetiğe örnek bir binadır. Manzara, iklim, konumlanma gibi tasarım girdileri gözönünde bulundurulmayan, bulunduğu “yer” ile bütünleşmeyerek soyut bir ilişki kuran, yalın kütle biçimlenmesi, dengeli plan ve cephe organizasyonu, işlevin gerektirdiği biçimde kurulmuş strüktür sistemi, sade cephe elemanları ile modern mimarinin uluslararası üslubuna göndermeler yapmaktadır. İşlevsel olarak bir koridor üzerine çizgisel olarak dizilmiş oda birimleri, yatay bir vurgu şeklinde ön cephede, yalın olarak hissettirilmiştir. Yan cephelerde ise dominant eleman olan, dönemin otel mimarisi karakteristiğini yansıtan “petek pencere düzeni”, taş kaplı sağır duvarlar birer önemli mimari öğelerdir.(2) Tasarlandığı dönemin evrensel mimari izlerini taşıyan ve Sarayönü meydanında heykelimsi bir simge durumuna gelmiş otel, bölünmüş Lefkoşa'nın bütünün algılanacağı tek nokta olan bir roof-bara da sahiptir..

Otele ilgili Tartışmalar

1959, temel atma töreninde Evkaf Yüksek Komisyon Başkanı Dr.Fazıl Küçük binanın toplumsal önemini şöyle vurgulamıştı: “Biz Kıbrıslı Türklere olarak bugün kalkınma ve bu adada üzerinde yaşama hakkına sahip kimseler olduğumuzu ispat edebilecek... bir eserimizin temellerini atmakla bahtıyarız. Cemaatlar lafla değil, gösterecekleri ve gösterdikleri medeniyet eserleri ile... milletler arasında yer aldıklarından şüphe yoktur. Öteden beri biz cemaat olarak yanibaşımızdaki unsurların

değil dünya milletleri ile her sahada rekabet edebilecek kudret ve seviyede olduğumuzu iddia ediyor...” (3)

Buna benzer uzun süslü açıklama aslında toplumu çok da tatmin etmemişti. Gerçi arada Saray otelin yapımının heyecan verdiği vurgulayanlar da vardı: “... bizden daha iyi şeyleri görebilmek için Uzun Yol'a giderdik, yani Rum tarafına, bugünkü Ledra Street'e... Lokmacı'nın oradan geçerdik ve Hisar'a kadar, o yolun içerisinde volta atardık...Yeni binaları görürdük, özlem duyardık, bizim bölgemizde de niye olmasın diye ama bu kinli bir özlem değildi, biz niye olamıyoruz diyeydi... Hatta bazan zenginlerimize içimizden kızdık, niçin yapmazlar diye... Ve bu Saray Otel'in yapılışı bize heyecan vermişti... Hatta o dışındaki küçücük mozaiklerin Rum tarafında bile olmayışından gurur duyardık!” (4) Ancak bu gibi düşüncelerin yanında 1960–1962 yılları arasında Kıbrıs'ta yayınlanan muhalif Cumhuriyet gazetesi,(5) Otelin yapımındaki problemleri vurgulayarak toplumun önüne gerçekleri sunma konusunda bir misyon edinmişti.

Gazete bir yazısında konuyu şöyle eleştirmişti: “Lefkoşa Atatürk meydanında “Turistik Evkaf Otel” ismi altında dikilmekte olan ucube bina “plansız, programsız, prensipsiz” icraatın harika bir numunesidir. Biz Türk semtinde bir “Turistik Otele” ihtiyaç olmadığını iddia etmiyoruz. Bizim üzerinde durmak istediğimiz nokta, ...”Turistik Otelin”, sırf bir gösteriş uğruna en uygunsuz şartlarla en uygunsuz yere inşa edilmiş olmasıdır. Bu inşaat o kadar uygunsuz yere ... hesapsız şekilde inşa edilmiştir ki, ... “otele gelecek turistler için bir otoparka ihtiyaç vardır” iddiası ile Sarayönü Camisi ile Cami avlusundaki yeni inşa edilmiş dükkanların yıkılmasına karar verilmiştir. Sarayönü Camisi Lefkoşadaki en güzel Türk eserlerinden biridir. Bunun yıkılması, en azından, Kıbrıs'taki Türk ... medeniyetini isbat eden belli başlı delillerden birini kendi ellerimizle imha etmek demektir. Diğer taraftan yıkılmasına karar verilen dükkanlar ancak üç-beş sene evvel inşa edilmişti ve bugünkü şekli ile hiç bir masraf yapılmaksızın Evkafa senede iki bin lira kadar bir gelir getirmekteydi. Acaba yapılan otel yıkılacak olan dükkanların getirdiği kadar safi bir gelir getirecek midir? Evkafı ve dolayısıyla cemaatımızı, gelecek nesillerin dahi ödemekle kapatamayacağı, yüzbinlerce liralık borcun altına sokarak girilen böyle aksak icraat karşısında cemaatimizin ne zaman “yeter artık” diyeceğini merakla bekliyoruz.”

Bir başka yazıda, “...Evkaf Oteline bugüne kadar 255bin lira harcanmıştır. Geriye kalan kısmın tamamlanması için 78bin liraya daha ihtiyaç vardır... Uzun zaman halk arasında dedikodular yapıldı, hoşnutsuzluklar baş gösterdi. Cemaatın parası verimsiz işlere yatırılıyor, boş yere israf ediliyor dendi... Evet Denктаş itiraf ediyor! Üçyüzotuzüçbin liraya mal olacak Evkaf otelini icar edecek kimse bulunmadı... Devlet Deniz Yolları, Hava Yolları gibi müesseseler imdada yetişsin... Ya yetişmezse, yetişmezse o zaman üçyüzotuzüçbin liralık oteli ne yaparız?...” Diğer bir yazıda ise, “Türk Cemaat Meclisinde ... özel bir toplantı yapılmıştır..

Sarayönü otel kartpostalı

toplantıda söz alan Cemaat Meclisi Başkanı Rauf Denктаş Otelin icarıyla ilgili çalışmalar hakkında izahat vermiştir. Verilen izahata göre bir İsrail firması Otel icar etmek teklifde bulunmuştur. Bu teklife göre ... bazı ilaveler yapıldıktan ve tahminen £72,000'lık mobilya temin edildikten sonra Otel altı yıl kirasız işletecek, bu müddet zarfında şayet kar temin ederse bu karın üçteikisini Evkafa verecek ve bunu takip edecek olan ikinci altı yıl zarfında ise Otel için senede £12,000 kira ödeyecektir... £340,000 ya mal olacağı hesaplanan Evkaf Otel'in sermayesinin faizini bile karşılamayan bu icar teklifi, İcra Organı üyelerinden bazılarının “aman bu müşteriye olsun kaçırılmayalım” şeklindeki telkinlerine rağmen... reddedilmiştir... ve Otelin, Türk müteşebbislerden kurulacak bir otelcilik şirketine ... kiralanmasına ve böyle bir şirketin kurulmasına fırsat verilmesi için bir ay daha beklenmesine karar verilmiştir...” İşte böyle tartışmalı bir süreç içinde otel, 1963 – 1975 döneminde elde edilecek net işletme karının belli oranlarında ödenecek bir kira karşılığında Saray Otel Ltd. şirketine kiralanmıştır. Ancak 1963 olaylarının çıkması ile şirket Otel çalıştırmamış kira ödeyememiştir. Sonuç olarak 1969 yılında Vakıflar İdaresi tarafından satın alınarak, işletilmesine başlatılmıştır.

Son Söz

İlk Türk Hafif Müziği grubumuz Ahmet Belevi Triosu'na,(6) yıllarca gazete bayiliği, kitap kırtasiye, konfeksiyon ve hesap makineleri acenteliği yapan Hazım Remzi'ye,(7) 1972'de Lefkoşa Uluslararası Havaalanı'ndan gelen; Ledra Palas Barikatı'nda muhteşem bir kalabalık ile karşılanan Türkan Şoray için verilen resepsiyona(8), Tarık Akan ve Esir Hayat filmi çekimlerine, birçok farklı siyasi söylemlere ev sahipliği; ayrıca Kıbrıs Türklerinin önemli kurumu KTHY'nın ana ofis binası ile uzun yıllar komşuluk yapmış binanın işletmesi hala tartışılmakta ve son olarak Başbakan İrsen Küçük'ün “Vakıflar'a ait otellerin verimliliği

tartışılmakta, Saray Otel'in casino ve barından alınan kiraya karşın yılda bir milyon TL zarar edilmektedir... Talimatını verdim derhal ihaleye çıkılacak. Saray Otel kiralanacak”(9) şeklindeki açıklaması, ölü doğan bebeği kurtaramadığımızı gösteriyor.

Uğur Dağlı

Kaynaklar

- (1) Besim, D. et al (2010) Postmodernist Hotel-Casino Complexes in Northern Cyprus, (27:1) 103-123 Metu. Jfa 2010/1
- (2) Savaşır, G., Ultav, (2009), Z. Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı, Mimarlık Dergisi, Kasım/ Aralık.
- (3) Altan, H., M. (1986), Belgelerle Kıbrıs Türk Vakıflar Tarihi, Kıbrıs Vakıf İdaresi Yayınları, s.114
- (4) Uludağ, S. (3 Kasım 2005) Rahmi Özan ile Söyleşi, Yeraltı Notları, Yenidüzen Gazetesi
- (5) Karafistan, T., Cumhuriyet, Ateş Basımevi (6) Www_Kktcmuzik_Com
- (7) İsmet İnönü Ve Kıbrıslı Misafirleri, Mehmet Hacıarif, Star Gazetesi
- (8) Hacıarif, M., Türkan Şoray'ın Kıbrıs'a Gelişi, Star Gazetesi
- (9) Havadis Gazetesi, 2010-07-06

DEPO BİNALARI VE DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ SANAT ATÖLYELERİ

Bugün çeşitli atölye olarak kullanılan yapılardan manzaralar

Motorlu araç tamirhanesi olarak kullanılan kemer altı

Geriyeye dönüp baktığım zaman, şimdiye kadar sayfamda anlatmaya çalıştığım geçmişin sessiz tanıklarının çoğunlukla anıtsal yapılar olduğunu fark ettim. Bu durum beni rahatsız etti. Çünkü ekip arkadaşlarıma sayfamın adının 'Geçmişin Sessiz Tanıkları' olmasını önerdiğimde temel amacım, Devlet koruması altında olan/olması gereken anıtsal ve çoğu kamu binası olan yapılardan çok, daha sıradan ve çoğunluğu konut olan, korunması gereken yapılara dikkat çekmekti. Günümüzdeki alan ölçeğindeki koruma anlayışını göz önünde bulundurursak tek tek anıtsal olarak sınıflandırılan yapıların korunması pek bir şey ifade etmiyor. Önemli olan geçmişe toplu olarak tanıklık etmiş yapı gruplarını korumayı başarmak. Bu yapı grupları içinde bir kısmı belki de mimari açıdan bakıldığında çok fazla bir özellik taşımayabilir, basit, sıradan olabilirler. Ama içinde buldukları alanın kimlik ve karakterinin ayrılmaz parçası oldukları için bu türdeki yapılar, bütünü parçası olarak anıtsal yapılardan daha az önemli değil. Tek farkları, koruma ile ilgili olarak alınacak kararlarda biraz daha esnek olma şansları tanınmaları.

Bu açıdan Gazimağusa Sur-ıçını değerlendirdiğimizde, dünyanın en güzel savunma / askeri mimari örneklerinden biri ile çevrelenmiş olan bu tarihi alanda yer alan 811 yapının sadece 77 tanesi resmi kurumların sorumluluğundaki anıtsal (surlar, cami, saray, hamam, çeşme vb) yapılarıdır. Bunlar dışında 51 adet mimari açıdan özgün ve önemli olan çoğunlukla konut yapıları var. Benim burada üzerinde durmak istediğim sayıları 218 olan ve çevresel değeri bulunan yapılar. Önünde durduğunuzda mimari açıdan önemsiz gibi görünseler de, oradan kaldırılırlarsa, yıkılırlarsa yani yok olurlarsa, yerlerine inşa edilecek yeni yapılarla Sur-ıçını Sur-ıçını yapan önemli bir özellik geri gelmeyecek bir biçimde yok olacak, kimlik ve 'yer duygusu' değişecektir.

İngiliz Dönemi'nde inşa edilmiş olan Depo Binaları

Sur-ıçını kimliğinin önemli öğelerinden olan depo binaları işte bu türden yapılar. İngiliz döneminde limanın önem kazanması sonrasında inşa edilen bu yapılarla, Sur-ıçını'nın kimliğine sömürge dönemi izleri olarak eklendi. Unutmamak gerekir ki tarihin derinliklerinden günümüze gelen kültür varlıklarının tümü, hangi döneme ait olursa olsun aynı önemde ve aynı değerdedir ve birbirine eklenerek oluşturdukları kimlik, kültürel sürekliliğin de simgesidir.

Çok şükür hiç kimsenin bu yapıları yıkmak/yıkırtmak gibi bir niyeti yok. 1990'larda böyle bir niyet/girişim Şehir Planlama Dairesi ve Eski Eserler ve Müzeler Dairesi tarafından engellenmiş, İstiklal Caddesi üzerindeki bir depo binası restore edilerek kuyumcu dükkânına dönüştürülmüştü. Sonrasında bu durum bir örnek teşkil etmiş ve Buğday Camisi karşısındaki depo binaları Kooperatif Merkez Bankası'nın Gazimağusa Merkez Şubesi olacak biçimde - bina cephelerinin devamlılığı, gabari konularında çok da başarılı olmasa da- tadil edilmişti. Aynı durum yakın

geçmişte Namık Kemal Meydanı'ndan Deniz Kapısı'na uzanan Liman Yolu üzerindeki depo binaları da, kimisi restore edilip dükkân olarak kullanılmaktadır.

Benim burada dikkat çekmek istediğim depo binaları ise Canbulat Yolu üzerindeki ve çok özgün yapı olmalarına rağmen oto tamirhanesi vb. olarak kullanılmakta olanlardır. Bu yapılar ve Veteriner Dairesi'nden oluşan yapı grubu, Gazimağusa'da yaşayanların ya da ziyaretçi olarak kente gelenlerin pek de dikkatlerini çekmeyebilir. Ancak, yaya olarak bu alanda biraz vakit geçirecek olursanız, biraz da hayal gücünüzü zorlarsanız bu yapı grubunun ne büyük bir potansiyeli olduğunu fark edeceksiniz.

Gazimağusa Belediyesi tarafından 2005 yılında hazırlanan 'Sur-ıçını Canlandırma Planı' kapsamındaki Sosyal, Toplumsal ve Ticari Projelerden biri de bu yapı grubu ile ilgilidir ve Alışveriş merkezi, eğlence merkezi, sanat atölyeleri, kafe ve restoranlardan oluşan bir kompleks olarak düzenlenmesi öngörülmektedir. Yapı grubunun içinde bulunduğu alanın potansiyeli ve Sur-ıçını için öngörülen vizyon göz önünde bulundurulduğu zaman doğru

bir karar olduğu söylenebilir. Ancak bu kararın, planın kültür ve turizm üzerine temellendirilmesi bağlamında doğru.

DAÜ ve Depo Binaları

Koruma ve canlandırma ile ilgili olarak katıldığım çeşitli uluslararası toplantılarda Gazimağusa Sur-ıçını ile ilgili araştırmalarım ışığında Sur-ıçını Canlandırma Planı'nı olumlu ve olumsuz yanları ile eleştirdim. Bütüncül ve stratejik planlama anlayışı ile hazırlanmış olan bu planın, tümü ile turizme odaklanmasını ve genelinde Gazimağusa için önemli bir aktör ve sektör olan Doğu Akdeniz Üniversitesi'nin göz ardı edilmiş olmasını doğru bulmuyorum. Eğer DAÜ'nün bir eğitim kurumunu olarak ve büyük bir öğrenci potansiyeli olduğu ve depo binalarının içinde bulunduğu alanın özellikleri dikkate alınmış olsaydı, bu alanın DAÜ tarafından sanat faaliyetleri ile ilgili olarak geliştirilmesi yönünde bir karar verilebilirdi.

Depo binaları ile ilgili olarak yazmaya karar verdiğimde, Fakültemiz Yüksek Lisans programı kapsamında 'Koruma ve Canlandırma' dersinde 2001- 2002 Akademik Yıl Bahar Dönemi'nde öğrencilerimizin bu alanla ilgili olarak ürettikleri projeye ve 2007 yılında Journal of Architectural and Planning Research isimli endeksli dergide yayınlanan mesai arkadaşlarımla birlikte yazdığımız makaledeki önerilere göz gezdirdim. Her ikisinde de bu alanın üniversitenin de içinde olacağı işlevlerle canlandırılması önerilmekte. Ve, depo binalarının önerilerde olduğu gibi sanat atölyesi, tasarım stüdyosu olarak kullanıldıklarını yeniden hayal ettim. Öğrenciler burada çalışma yaptıkları zaman dışında da Sur-ıçını'nda bulundukları süre zarfında tüm Sur-ıçını'na de katkıda bulunacaklardır şüphesiz. Belki de Sur-ıçını'nın büyümesine kapılıp buralarda kalmayı bile tercih edebilirler. Sadece turistlere bel bağlamaktan daha iyi değil mi sizce de?

Naciye Doratlı

Yol cephesinin arka kısmı

DEĞİŞEN HANEHALKI YAPISI, YENİ YAŞAM BİÇİMLERİ VE KONUT*

Günümüz kentlerinde, konut kullanıcılarının demografik özellikleri hızla değişmekte; özellikle son birkaç on yıldır çekirdek ailelere alternatif olarak ortaya çıkan küçük hanehalklarının**, nüfus içindeki oranı giderek artmaktadır. Dünya genelinde 19. Yüzyılda, kırsaldan kente göçle başlayan geleneksel ailenin çözülüşü ve çekirdek ailenin ortaya çıkışı; daha sonra 20. yüzyılın ikinci yarısında hızlanan çekirdek ailenin çöküşüyle birlikte alternatif hanehalkları olgusu daha da belirginleşmiştir.

Araştırmalar, İstanbul'un geçmişte, bu anlamda çok özel bir örnek olduğunu göstermektedir. 20. yüzyılın başında müslüman hanelerin dağılımında yalnız yaşayan ve aile olmayan hanelerin oranı oldukça yüksektir. Hatta 19. yüzyılda her mahallede bekar odalarının bulunduğu ve kente çalışmak için gelen erkeklerin ailelerini de getirip yerleşik düzene geçinceye dek buralarda kaldığı bilinmektedir. O dönemlerde evlilik, amaçlanan bir yaşam biçimi olarak tanımlandığından yalnız yaşam, yani küçük hanehalkı olma durumu bireyin hayat döngüsünde geçici bir dönem olarak algılanmaktadır. Ne var ki, evlilik eskiden beri toplumun empoze ettiği bir yaşamsal projeyken bugün, geç-modern zamanlarda, yalnız yaşam artık kişisel bir tercih olarak ortaya çıkmakta, boşanmalar sonunda çocukları ile hayatlarına devam eden tek ebeveynli ailelerin sayısı artmakta, ekonomik koşulların da etkisiyle gittikçe daha fazla sayıda insan, aralarında evlilik ya da akrabalık bağı olmaksızın birlikte yaşayabilmektedir. Bütün bunların yanısıra geleneksel aile ve yaşam biçimindeki çöküşle birlikte giderek daha fazla sayıda yaşlı, ve hatta yoksul birey yalnız yaşamak durumunda kalmaktadır. Bunlar arasında marjinal yaşam tarzı olanlar, sanatçılar ve bu nedenle alternatif hanehalkı kapsamına girenleri de saymak gerekir.

Politik sınırların da ortadan kalkmasıyla iş hayatındaki hareketlilik artmış; genç profesyonellerin çalışma amaçlı ülke dışına ya da başka kentlere göç etmesi; ve gençlerin eğitim amaçlı kentler ve ülkeler arası hareketliliği prototip hanehalklarına alternatif, küçük hanehalkları kavramının kapsamını genişletmiş ve çeşitlendirmiştir. Dolayısıyla bu çeşitliliğin beslediği yeni 'yaşam biçimleri', ve bunlara uygun farklı konut tiplerinin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bunun için önce prototip konut kavramı, 'yaşama alanı büyüklüğü ve mekansal örgütlenme' bağlamında sorgulanmalı; konutun, yaşama alanı olarak, hanehalkı büyüklüğüne göre daha küçük tasarlanması, yani 'küçük konut' çözümleri, uygulamaları ve bunları besleyecek araştırmaların gerçekleştirilmesine önem verilmelidir.

Küçük hanehalkı sayısındaki artışa rağmen kentlerimizde, özellikle yeni inşa edilen konutların oda sayılarının giderek arttığı gözlenmektedir. Küçük hanehalkları ise bu stoğun içinde beklentilerini minimuma indirgeyerek yaşayacakları bir yer bulma çabasına içindedirler. Çoğu kez

Üst sol: Bir mimarlık öğrencisinin evinde toplu çalışma seanslarının birinden bir görüntü- Üst sağ: Mutfak kısmında dahi çalışılabilir (bilgisayar hayatı fazlasıyla kolaylaştırmış)- Orta: Mağusa Laguna'daki Deniz Yıldızı konut bloğu(çeşitli büyüklükteki konut birimlerini içeriyor)- Alt: Mağusa Saliş Yolu Sosyal Konut Blokları (Prototip hanehalkları için prototip konut birimleri)

gelir düzeylerinin prototip hanehalklarına göre daha düşük olması beklenen bu grup için yaşam iyice zorlaşmaktadır. Bu nedenle, metropollerin merkezindeki "eski konutlar" bu grup tarafından yeniden keşfedilmiş; ve böyle bir talep karşısında yeniden onarım sürecine dahil olmuşlar, değerleri artmış; araştırmacıların 'modern yaşamın izcileri' olarak tanımladığı küçük hanehalkları daha çok da sanatçılar, akademisyenler tarafından tercih edilir hale gelmişlerdir. Bu konutlar, hem kent merkezlerine yakınlıkları, hem de 'konut yaşama alanı' büyüklükleri nedeniyle küçük hanehalklarının beklentilerine aslında çok da uygundur.

Görülmektedir ki sorun genelde, hanehalkı yaşamının mekana yansımalarının konut üzerinden tektipleşmesidir. Prototip hanehalkına yönelik tasarımlarda çekirdek ailenin mahremiyeti ön plandadır. Buna karşın, küçük hanehalkları (yalnız yaşayanlar, paylaşanlar, tek ebeveynli aileler) konut mekanı kullanımına ve bağı olarak mahremiyet kavramına farklı dinamikler getirirler. Yalnız yaşayan biri

konutun tüm mekanlarını çok işlevli (tek mekan) olarak kullanma eğilimi içinde olabileceken, paylaşanlar için konut daha ayrılmış mahremiyet ve sosyalleşme alanları sunmalıdır. Farklı hanehalkları konuta farklı anlamlar yüklerler. Küçük hanehalklarının kendi içindeki çeşitliliğine bağlı olarak, tasarlanacak 'küçük konutlar'ın aslında prototip hanehalkları için tasarlanan konutlardan 'yaşama alanı büyüklüğü ve mekansal örgütlenme' bakımından daha geniş bir çeşitlilik içermesi de kaçınılmazdır.

Bugün, hemen her coğrafyada hanehalkları benzer şekilde çeşitlense de buna demografik yapıdaki yerel ve bazı özel dinamiklerin de katkısı olabileceği unutulmamalıdır. Bu açıdan KKTC'ye özgü koşullar, üzerinde durulmaya değerdir. Bölgedeki en gelişmiş yüksek eğitim sektörüne sahip olmasıyla orantılı olarak öğrenci hareketliliği, yerel ve uluslararası ölçekte giderek artmıştır. Yakın coğrafyadaki ülkelerden Kuzey Kıbrıs'a üniversite eğitimi almak için gelen öğrenciler tek başlarına kalabildikleri gibi

evlerini arkadaşları, kardeşleri veya özel arkadaşları ile paylaşmakta hatta sürekli gelip giden ebeveynler bu hanehalkı yapısını daha da değişken kılmaktadır. Dolayısıyla küçük hanehalkı profili, bu değişken yapıya ve kültürel orijine bağlı olarak çeşitlenmekte; ancak üniversite bölgelerinde, bu demografik değişime yanıt verecek yeni konutlar, kullanım alanı olarak uygun büyüklük ve çeşitlilik gösterse de mekansal organizasyon bakımından ne yazık ki yeterli uygunluk ve esnekliğe sahip değildir.

Çoğu kez küçük konut, her mekanın göreceli olarak küçültülmesi ve yatak odaları sayısının azaltılması olarak algılanmaktadır. Mağusa'da yapılan gözlemlerde açık mutfaklı yaşama mekanı ve ondan koridorla ayrılan yatak odaları grubu şeklinde gelişen, prototip hanehalkına yönelik mekansal organizasyonun, küçük konut söz konusu olduğunda da çok değişmediği ortaya çıkmıştır. Küçük hanehalkına yönelik konut piyasasında hala açık mutfaklı yaşama mekânından bir koridorla ayrılan; bir ya da iki yatak odalı konut çözümlerinin tek kalan, ya da konutu paylaşan öğrencilerin gereksinimleri için uygun olduğu düşünülmektedir. Oysa ki öğrencilerin çoğu, kısıtlı bütçeleri nedeniyle dışarıya dönük bir yaşam sürmekten çok okul dışındaki hayatlarının büyük kısmını evlerinde; aynı kültürel orijine sahip olan diğerleriyle birlikte geçirirler. Grup halinde çalışma ve yemek hazırlama öğrenci yaşam biçiminin önemli bir özelliğidir. Bu nedenle ayrışma gereksinimi ve potansiyeli olan mekanların yanısıra gereğinde birleşerek büyüyen mekansal düzenlerin oluşturulması; çok amaçlı sabit mobilyalar ve esnek kullanımı mekansal nişler yanında depolama imkanlarının da gözden kaçırılmaması gerekmektedir. Bütün bunlar konutun hanehalkı yapısındaki geçicilik karakterine daha uygun olmasına yardımcı olurken, onun kullanıcıları tarafından daha da benimsenmesini; 'yer/yaşa' olma potansiyelini artıracak; sonuçta konuta bağlı bir memnuniyet gelişmesi de desteklenmiş olacaktır. Aslında küçük konut, her konut gibi hatta belki biraz daha fazla 'özgün, tutkulu ve iddialı' bir tasarım gerektirmektedir.

Türkan Ulusu Uraz
(HERA-C Yönetim Kurulu Üyesi)

*Bu yazı, büyük ölçüde aşağıda künyesi yer alan, uluslararası bir konferansta sunulmuş ve konferans kitapçığında yayınlanmış bildiri üzerine temellendirilmiştir.

Uraz, U. T., Gulmez, Ü. N., (2006) 'Impact of Small Households on Housing Design', 19. IAPS International Conference, Joint International Symposium IAPS - CSBE Appropriate Home: Can We Design Appropriate Residential Environments?, September 9-16, Alexandria , pp: 75-86.

**Hanehalkı: Şehircilik, planlama, istatistik ve sosyal bilimler alanında yaygın olarak kullanılan bu terimdir. 'Bir hanede yani evde yaşayan insan sayısı'nı gösterir. Bir başka tanımlamaya göre: 'Aralarında aile bağı bulunsun veya bulunmasın aynı evde yaşayan, gelir ve giderlerini ayırmayan, ve konutun yönetimine katılan bir, yada birkaç kişiden oluşan topluluk' olarak tanımlanır. Mimarlık, konut ve tasarımı konularında da oldukça sık kullanılmaktadır.

ÇEVRESEL HAREKET İLE YÜKSELEN BİR TREND: EKOLOJİK YAŞAM VE MİMARLIK

Çevreci hareketin, doğadan soyutlanmakta olan, topluma kilitlenmiş ve birey olma özelliğini hızla kaybeden insan için doğmuş olduğu söylenebilir. Çevreci hareket; insana, dolayısı ile de çevreye saygılı olmanın gerekliliği bilinciyle; bu alanda çalışan birçok kişinin de üzerinde önemle durduğu gibi güneş, rüzgar, bio-kütle gibi enerji kaynakları ile beslenebilen, rekabet yerine paylaşımı ön plana çıkararak yaklaşımlarla bu yönde teknolojik yenilenme; ve bunlara bağlı yeni yaşam tarzını gündeme getirmektedir. Bugün, "Gelenekten Evrensele Mimari" isimli sayfamda sizlere sunulacak olan yazı, çok kıymetli arkadaşım Pınar Uluçay'a ait. Pınar, yazısında bizlere çevresel hareketle gündeme gelen ekolojik yaşam ve ekolojik mimarlıkla ilgili keyifle ve heyecanla okuyacağımız yeni eğilimleri sunacaktır.

Kağan Günçe

Drop City, Kolarado, ABD

Heineken Birası

Amerika Birleşik Devletleri'nin Vietnam savaşı ile ilgili yürüttüğü devlet politikası, sivil toplumun tepkisine yol açarken ırkçılık, kadın hakları ve çevre gibi konuların da ulusal ve uluslararası ölçekte önem kazanmasını sağlamıştır. Bu durumun toplumsal yansıması 'folklor ve rock' sloganı ile 1970'li yıllara damgasını vuran 'çiçek çocuklar' olmuştur. Alternatif yaşam tarzının temsilcileri olan bu nesil, çevre konularında da pek çok bireye / örgüte önderlik etmiştir. Nitekim, 1979 yılında yaşanan petrol krizi benzer grupların çevre ile ilişkilerini yeniden sorgulamalarına neden olmuş; ülke ekonomilerinin dolayısı ile yaşamlarının geri dönüşümü mümkün olmayan enerji kaynakları üzerine temellendirilmiş olduğunu tekrar keşfetmelerini sağlamıştır. Bunun sonucunda çevresel hareket yeniden ivme kazanmış; hava – su – ses kirliliği, katı atık sorunlar, çölleşme ve benzeri çevresel sorunlar, Batı'daki sivil toplum örgütlerinin protest faaliyetleri aracılığı ile medyanın ilgi odağı haline gelmiştir. Genellikle yerel ve küresel çevre sorunlarına dikkat çeken aktivistler, bu kez çevrenin yaşam kalitesi üzerinde ne kadar etkili olduğu yönünde baskılar oluşturmuş; böylece 'yeni çevresel hareket' hayat bulmuştur.

Çevre korumanın önem kazandığı bu yıllar aynı zamanda önemli uluslararası organizasyonların da kuruluşlarına tanıklık etmiştir. 1972 yılında düzenlenen Stokholm konferansı ve ardından kurulan Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Development Program-UNEP), Green Peace and Friends of Earth adı ile faaliyet göstermeye başlayan ve halen uluslararası üne sahip yeşil barış sivil toplum hareketi bunlardan bazılarıdır. Yine Birleşmiş Milletlerin Brundtland komisyonunun 1987 yılında yayınladığı 'bizim ortak geleceğimiz' isimli raporu halen önemini koruyan 'sürdürülebilirlik' kavramını ortaya atar. Rapor, dünya toplumlarının ekonomik olarak varolmalarının ancak sürdürülebilir kalkınma ile mümkün olabileceğini öne sürmektedir. Birleşmiş Milletler yanında Avrupa Birliği de 1990'lı yılların başından

itibaren çevre ile ilgili önemli belgelere imza atmıştır. 1990 yılında yayınlanan kentsel çevre ile ilgili yeşil kitapçık, yerel ve ulusal otoritelere daha kaliteli bir çevreye sahip olmak için devlet politikalarını yeniden şekillendirmeleri yönünde çağrı yapmaktadır.

20. yüzyılın ikinci yarısına damgasını vuran 'yeni çevresel hareket' pek çok düşünür, bilim insanı, antropolog ve sosyoloğun insanın doğayla kurduğu etik ilişkisi çeşitli şekillerde tanımlamasında yol gösterici olmuştur. Örneğin Norveçli felsefeci Arne Naess'in 'ekoloji bir yaşam felsefesidir' fikrinden yola çıkarak yüzeysel ve derin ekolojiyi ayrıştırdığı felsefik yaklaşımı 'ecosophy' olarak bilinmektedir. Hollandalı çevresel aktivist Kees Zoetman ise 'gaiasophia' adını verdiği çevreci yaklaşımını şöyle açıklamaktadır: Dünya –gaia– yaşayan bir organizmadır, bunu anlayabilmek ise bilgi –sophia– gerektirir. Öte yandan Rudolf Steiner'in, 'anthrosophy' ismiyle anılan mistik öğretileri, mimarlıkta biçimin davranış üzerinde ne kadar etkili olduğunu ifade etmektedir. Özürlü çocukların eğitim gördüğü dünyaca ünlü Rudolf Steiner okulları antroposofik prensiplere göre tasarlanmaktadır.

Benzer çevre odaklı kavramların ve fikirlerin yaygınlaşması, çevreye uyumlu yaşam biçimlerinin de ortaya çıkmasına neden olmuştur. Hiç şüphesiz alternatif olarak adlandırabileceğimiz bu yaşam tarzını besleyen, ve sonraları ekolojik, 'doğal', 'akıllı', 'insan-merkezli', 'bio-iklimsel', 'sürdürülebilir', 'yeşil' gibi sıfatlarla anacağımız yapı elemanları ise alternatif mimarlık hareketinin ürünleridir. Genellikle kullanılacak olan malzemede geri dönüşüm fikrini benimseyen, dolayısı ile bina yapımında daha az enerji sarfiyatını amaçlayan bu mimarlığın dünyada ilginç örnekleri mevcuttur. Örneğin mimar Buckminster Fuller'in ABD'nin Kolorado şehrinde kullanılmayan araba parçaları ile inşa ettiği 'drop city', yine 1961 yılında mimar Herb Greene'in atık malzemeleri kullanarak tasarladığı kır evi bu akımın ilk örneklerindedir. Bu hareketten etkilenen Hollandalı bira üreticisi Alfred Heineken WOBO adını verdiği (dünya şişeleri / world bottles) bira şişelerini tuğla olarak bina yapımında tekrar kullanmak üzere tasarlamış ve piyasaya sürmüştür. ABD'nin Arizona çölünde kendi kendine yetebilen bir topluluk için tasarlanmış olan Arkosanti projesi ise mimarlığı ekoloji ile özdeşleştirmektedir.

Bu dönemde Avrupa kökenli mimarlar da Amerikan meslektaşları gibi benzer

projeler üretmektedir. Avustralya da ise Bill Mollison ve David Holmgreen sürdürülebilir yaşamı mümkün kılacak permakültür geleneğinin yaygınlaşması için çalışmaktadır. 1980'li yıllarda ise ortak yaşam geleneğinin yeniden keşfedildiği eko köy modelinin ortaya çıktığı gözlemlenir. Kuzey Avrupa ülkelerinin öncülüğünü yaptığı eko köy modeli, sürdürülebilirliğin ancak sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları ile ele alındığında mümkün olabileceğini savunur. İskoçya da Findorn yerleşimi bu yaklaşımla kurulmuş bir eko köy örneğidir.

1990'lı yıllara gelindiğinde ulusal ve uluslararası organizasyonlar enerji tasarrufuna yönelik ciddi önlemler almaya başlamıştır. Binaların yapımında ve kullanımında fazla miktarda enerji tüketilmesi, belli başlı standartların kabul görmesini ve yaygınlaşmasını sağlar. Hollandalı mimar Ton Alberts'in antroposofik prensiplere göre şekillendirdiği banka binası çevreye uyumlu tasarımı ile ciddi enerji tasarruflarının sağlandığı bir örnektir. Benzer kaygılarla tasarlanmış Glasgow'daki Strathclyde öğrenci yurtları ise şeffaf izolasyon malzemesini bina kabuğuna entegre ederek binanın daha az enerji kullanmasını mümkün kılar.

Bir başka ilginç örnek ise, Mike Reynolds'un ortaya attığı 'earthship' yani toprak gemi kavramıdır. Mimara göre binalar gemiler gibi kendi kendine yeterli ve bağımsız olmalıdır. Bu fikirden yola çıkarak üç taraftan toprağa gömüldüğü binanın kabuğu da kullanılmış araba lastikleri ile inşa edilmiştir. İç duvarlarda ise yine alüminyum meyvesuyu kutuları geri dönüştürülerek kullanılmıştır. İlave ısıtma ya da soğutma mekanizmasının gerek duyulmadığı bu örnekler ABD'de ve Japonya'da uygulanmıştır.

21. yüzyıla gelindiğinde mimarların gelişen bina teknolojisinin sunduğu imkanları kendi yerel örneklerinden ilham alarak kullandıkları gözlemlenmektedir. Örneğin Avustralyalı mimar Glen Murcutt'un 'bir yapı yere hafifçe dokunmalıdır' sloganı ile tasarladığı binalar, bulunduğu bağlama saygılı olması ve çevre ile dostane bir ilişki sergilemesi açısından üzerinde dikkatle durulması gereken özgün mimarlık ürünleri arasındadır.

Sonuç olarak çevre sorunlarının hergün katlanarak arttığı ülkemizde ve dünyamızda sadece mimarların ve ilgili diğer kişi, kurum ve kuruluşların çevreye karşı duyarlı bir yaklaşım sergilemeleri ve bunun gerekliliğini yerine getirmeleri yeterli değildir. Kaliteli bir çevre yaratılması ve bu çevrenin de sürdürülebilmesi için sivil halkın çevre korumada bilinçlendirilmesi ve bu konuda etkin rol almalarının sağlanması kaçınılmazdır.

Pınar Uluçay

Bu metin, yazarın, Yrd. Doç. Dr. Beril Özmen Mayer danışmanlığında hazırlanan 'Ekolojik Tasarım Üzerine Bir Çalışma' adlı yüksek lisans tezi üzerine temellenmektedir. Çalışma, 2002 yılında DAÜ, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Mimarlık Bilim Dalı Programı'nda kabul edilmiştir.

TASARIMDA CEP TELEFONLARI VE DİZÜSTÜ BİLGİSAYARLAR

Yeni kullanıcı profili teknolojik ürün değil, yaşayan ürün istiyor.

Günlük yaşamımızı artık cep telefonları ve internet olmadan düşünemiyoruz. Cep telefonları ve dizüstülerin, son 10 yılda gösterdiği teknolojik ilerleme ivmesini ise tasarım tarihinde hiç bir ürün göstermedi. Satın aldığımız bir cep telefonu ya da laptop modelinin eskime süresi artık 6 aylık bir süreye kadar inmiş durumda. Cep telefonları ve dizüstü bilgisayarlarımız üzerinden, tasarım konusunda düşünmek ise, yaşadığımız çağın özelliklerini kavramak için hepimize ilginç örnekler sunuyor.

80'li yıllardan başlayarak, teknologlar ve sosyologlar tarafından en sık dile getirilen görüş, insanlığın elektronik devrimi ile 2nci endüstri devrimini gerçekleştirdiği iddiası oldu. Bu görüş bir dereceye kadar doğru olmakla birlikte aslında gerçeği yansıtmıyordu. Teknoloji ve altyapı arasındaki ayırım bugüne kadar pek yapılmadı. Ya da yapılmak istenmedi. Sorumuzu şöyle açalım: Endüstri Devrimi'ni belirleyen endüstri ürünlerinin kendisi midir? Yoksa altyapı mıdır? Bu sorunun yanıtı altyapıdır. Ve bu yanıtın bir adım daha ileri gidersek, alt yapıyla desteklenmemiş bir üretimin gelişme aşaması ne olursa olsun, kategorik olarak endüstride bir devrime değil, olsa olsa gelişime işaret eder. Evet elektronik devrimi 80'li yılların başında başladı. Fakat teknolojiye bu devrimin endüstriyel anlamda bir devrime dönüşmesini şu anda yaşıyoruz. Tam da 2010 yılı itibarıyla.

ipad- Apple

Bunu tarihsel bir örnekle açıklayalım. Cep telefonu ve internetin bulunduğu ve başarılı bir şekilde denendiği tarih; 1896 yılıdır. Biliyorum şaka gibi geliyor ama, Bilim tarihinde hayatı halen daha

gizemlerle dolu olan Sırp asıllı Fizikçi Nikolai Tesla'nın cep telefonunu ve internet kullanımını gerçekleştirdiği tarih tamına 1896 yılıdır. Peki bu teknolojinin bu kadar beklemesinin nedeni neydi? Tesla, Nevada çölünde kurduğu laboratuvarında bu deneyleri yaptığı tarihten önce, ABD'de günümüzde kullandığımız elektrik sistemini geliştirmiş, General Electric gibi bir dünya devi, Tesla'nın patentleriyle gelişmiş, ampul, telefon, radyo ve TV gibi patent isimleri daha sonra başkalarına geçmiş olan aklınıza gelebilecek tüm elektrikli ürünler de Tesla'nın çalışmalarıyla hayatımıza girmişti. Elektrik ve elektronik teknolojinin tüm altyapısı 1800'lü yılların sonlarında bu buluşlar üzerinden inşa edildi. 19uncu yüzyıl teknolojisinin alt yapısı böyle kuruldu. Ne var ki, Tesla kablosuz elektrik üretimini, kablosuz mesaj ve görüntü aktarımını oldukça erken bir tarihte buldu. Bu buluşlarından sonra da endüstri devleri tarafından bir köşeye atıldı. Çünkü bu endüstri devleri kurdukları altyapıyla para kazanmaya başlamışlardı.

Bu tarihsel hatırlatmadan sonra günümüze dönelim. 80'li yıllardan itibaren endüstri tasarımı, teknolojinin önünde giden bir süreç yaşadı. 1981 yılında henüz genç bir tasarım öğrencisiyken, NETAŞ'ta staj yaptığım sene, Kanada'dan gelen NETAŞ uzmanları bizlere ilk internet uygulamalarını ve plazma TV'leri tanıştırmışlardı. Bu ürünlerin hayatımıza girmesi için uzun yıllar bekleyecektik.

Yine, daha 1980 yılında, tasarım eğitimimizin ilk senesinde, hocalarımız bizlere Televizyonun bir mobilya değil fakat endüstri ürünü olduğunu söylerlerdi. Ne var ki, ahşap kasaları ve üzerlerine konan dantel örtüler, aile fotoğrafları

ile televizyonun mobilya kimliğinden kurtulması, hatırlayın daha 2000'li yılların başlarında gerçekleşti. Bu durum bizi tasarım eğitiminde de öğrencilerimize sık sık anlatmaya çalıştığımız bir gerçeklik ile yüzleştiriyor. Alt yapıyla desteklenmemiş bir endüstriyel üretim, kullanım kültürünü oluşturamıyor. Kullanım kültürü ise hayatın kendisini değiştiren bir olgu. Bu yüzden ürünlere fetiş derecesinde bağlanıyoruz. Bu yüzden ürünlere bağımlılık geliştiriyoruz.

Cep telefonu üretiminde bugün sözünü ettiğimiz bu olguların krizi yaşıyoruz. Hafızanızı yoklarsanız hatırlayabilirsiniz; cep telefonlarının ilk yaygınlaştığı yıllarda, 2000'li yılların başlarında gözlemlediğim ilginç bir şey vardı. Cep telefonu çalan kişi evde ya da cafe'de telefonunu ayağa kalkarak cevaplıyordu. Bu telefon çaldığında telefona gitme alışkanlığının bir devamıydı. Almanya'da 1990'ların sonlarında cafelerde cep telefonu ile konuşana 'görgüsüz' diye bakılıyordu. 10 yıllık bir zaman içinde cep telefonunu kullanma alışkanlığımız hızla değişti. Değişirken, ihtiyaçlarımız şekillendi. Cep telefonları tasarlanıp, üretilirken, kullandığımız teknolojik alt yapı halen daha 19uncu yüzyıldan kalmaydı. Şunun şurasında fibre-optik ve uydu alt yapıyla cep telefonu teknolojisinin desteklenmesinin daha birkaç yıllık bir mazisi var.

Apple ve uygulamaları

TASARIMDA CEP TELEFONLARI VE DİZÜSTÜ BİLGİSAYARLAR

>> SAYFA 7'DEN DEVAM

Buradan hareketle güncel bir tasarım problemine geliyorum. NOKIA bugünlerde ciddi bir kriz yaşıyor ve pazardaki satış payının düşmesini durduramıyor. Bunun istatistiklerle tespit edilen bir nedeni var; ki bu neden; tasarım eğitiminin kalsikleşmiş bir altın kuralına dayanıyor: Topu teknolojiye atan tasarım tasarım değildir. Proje tashihlerinde sürekli tekrarladığımız bir şeydir bu. Öğrencilere, teknolojiye çok bahsetmeyin, ürünün kullanımından bahsedin deriz. İşte bu kuralı gözden kaçıran NOKIA bugün bir kriz yaşıyor. NOKIA'nın satışlarındaki düşmenin nedeni olarak tespit ettikleri şey, NOKIA'nın reklamlarında sürekli olarak teknolojiye vurgu yapması. Telefonun fotoğraf makinası uygulaması 12.9 piksel. Kime ne? Kullanıcıya ne? Telefonun adres defteri 4bin numarayı kaydedebiliyor. Kimin ihtiyacı var bu depoya, şirket mi çalıştırıyoruz? Kullanıcı bir ürünü alırken teknoloji duymak istemiyor artık. Bu eşiği geçti insanlık.

Peki kullanıcı ne istiyor? Bu soruların yanıtı tasarımda daima basittir. Kullanıcı ürünü kullanmak ister. En basit şekilde. Kullanım klavuzuna ihtiyaç duymadan. Ve en önemlisi, günlük hayatının bir parçası olarak kullanmak ister. Günlük hayatımızın bir parçası dediğimizde ise, modern çağların en önemli şeyi ortaya çıkıyor. Alışveriş ve iletişim. Telefonundan alışverişini yapabilmek, maillerine bakabilmek ve yaptığı işini kontrol

edebilmek isteyen bir kullanıcı profili var karşımızda.

Dolayısıyla cep telefonu, telefonun bir yan hizmet olarak sunulduğu bir alete dönüştü. Yani bir üretim aletine. Elimizin bir uzantısına. Nasıl ki üretim tarihinde, el aletleri; tornavidalar, ingiliz anahtarları v.s. işimizi hallettiğimiz elimizin uzantılarına dönüştüyse, bunların yerini artık cep telefonları aldı.

Cep telefonu bu evrim sürecini hızla tamamlarken, tasarımda ara yüz olarak tarif ettiğimiz, ekran tasarımı, ürünün fiziksel tasarımının önüne geçti. Telefon tali bir unsur olarak kalırken, içerik tasarımı ve içerik(content) uygulamaları ön plana çıktı. Elektronik pazarının kendi kulvarında giden APPLE, bu kullanıcı profilini en doğru tespit eden firma oldu. I-Phone'ların başarısının arkasında saklı olan şey, I-Phone'un bir uygulama dükkanı(store) ile desteklenmiş alt yapısıdır. Tüm cep telefonu firmaları biliyor ki, cep telefonu satışlarında para kazanma dönemi önümüzdeki bir kaç yıl içinde bitmek üzere. Üretilen üründen değil fakat bu ürünle bağlantılı hizmetlerden artı-değer üretimi, yani sermayenin kar etmesi ise, Pazar ekonomisinde insanlık tarihinde daha önce örneği olmayan bir sürece işaret ediyor. Telefonlar paralarını uygulama dükkanlarından kazanmaya başladılar. Kullanıcı bu dükkanlardan dilediği her şeyi satın alabiliyor. Müzik indirebiliyor, tiyatro, sinema biletlerini alıyor. Kısacası kullanıcı teknolojik değil fakat yaşayan bir ürün

Black Berry

kullanmak istiyor.

Yaşayan ürün talebine bir başka örnek I-PAD'ler. I-PAD'in arkasında da uzun bir teknolojik alt yapı tarihi var. Neredeyse son 20 yıldır, firmalar teknoloji ile boğuşuyorlar ve güneş ışığından etkilenmeyen bir ekran yaratmaya çalışıyorlardı. Bu gerçekleştiğinde 200 yıldır şekillenmiş olan teknolojik alt yapılar değişecekti. Sonunda bu ekran bulundu ve geçtiğimiz yıl satışa sunuldu. Beklenen haber AMAZON'Dan geldi. AMAZON ilk defa e-book satışlarının, normal kitap satışlarının önüne geçtiğini açıkladı. İşte belki de 2nci endüstri devriminin başladığını haber veren ilk sinyal buydu. Zaten uzun yıllardır, Avrupa'daki gazeteler, digital ortama geçişin hazırlıklarını yapıyorlar. Artık önümüzde kısa yıllar kaldı. Gazeteler, kitaplar, cep telefonlarımıza gelecek.

Bu çerçevede içerisinde bakıldığında, biz tasarımcılar da uzun süredir beklediğimiz sürecin içerisine girmiş bulunuyoruz. Ürünün lojistik destek ve arayüz tasarımı artık ürünle eşdeğer bir tasarım önemi kazanırken, tasarımcılar kültür teorileri ve sosyal dönüşüm trendlerini incelemeye daha fazla zaman ayırmak zorunda kalacaklar. Electronic Aid' destekli tasarım kuşkusuz klasik ergonomiyi bir çok üründe artık devre dışı bırakacak. I-PAD ve I-PHONE'lar klavye ve tuşları ortadan kaldırmış durumda.

Bu noktalardan yola çıkarak, için egirdiğimiz bu süreçte karşımıza yeni bir problem çıkacak. Faha çok elektrik ve enerji tüketeceğiz. 19uncu yüzyılın belirleyici sektörü çelik endüstrisi, kömür

talebini arttırmıştı. Bu dönem ise, enerji ve elektrik talebini devreye sokacak. Enerji alt yapılarının değişmesi ister istemez gündeme gelecek.

Genel olarak baktığımızda, şu tespiti yapabiliyoruz. Bugüne kadar ürünler ve cihazların tasarımı hep önde gitti. Şu anda ise alt yapı değişiyor. Değişen alt yapı, 19uncu yüzyılın alt yapısıdır. Bu da 2nci endüstri devrimine artık adım attığımızın bir işareti olarak ele alınmalıdır. 20inci yüzyılın başında sanatçılar, klasik sanat'ın yerine 'yaşayan sanat'ı tarif ediyorlardı. Şimdi bu tanım endüstri ürünleri için yapılacak, teknolojik ürün değil yaşayan ürün istiyoruz. Sadece tasarım tarihi için değil ama genel insanlık tarihi için heyececan verici bir döneme şahit olduğumuz kesindir.

Kağan Güner

I-Phone

İÇ MİMARDAN BEKLENTİLERİMİZ NE OLMALIDIR ?

Son yıllarda popüler mesleklerden biri haline gelen iç mimarlık, mimarlık mesleğinden türemiş alt mesleklerden biridir. Henüz mimarlık mesleğinin çalışma sahası halk tarafından tam olarak anlaşılammışken, iç mimarlardan beklentinin ne olması gerektiğinin tam olarak bilinmemesi doğal bir sonuç olarak önümüze çıkmıştır.

Genel algıda iç mimarın çalışma sınırları, dekoratif düzenlemeler kapsamında mobilya tasarımı, tasarlanmış mobilyaları kullanarak uygun dekorasyonun yapılması, uygun renk, doku ve malzemelerle duvar, döşeme ve tavan kaplaması yapma, mekanlar ve mekanlar arasında fonksiyonel ve görsel olarak estetik tasarımlar yapmak olarak çizilir. Ancak sayılan bu hizmetler, iç mimarın yaptığı işin sadece görünen kısmını oluşturmaktadır.

Projelendirilen iç mekânın başarıya ulaşabilmesi için, kullanım suyu, elektrik iklimlendirme (ısıtma-soğutma), atık su tesisatlarını kapsayan bina servis sistemleri, bina taşıyıcı sistemi ve iç mekânda yapılan dekorasyonun uyumlu hale getirilip entegrasyonunun gerçekleştirilmesi gerekir. Ancak bu uyumun sağlanması tek başına yeterli değildir. Kullanıcıların iç mekânda kendilerini ısıtma, görsel (aydınlatma), ve akustik açıdan konforunda hissetmeleri için çevresel faktörlerin kontrolü gerekir. Bunu yaparken, sürdürülebilir bir çevre için geridönüşümlü, doğaya zarar vermeyen malzemeler kullanma, ve binalarda kullanılan enerjinin etkin kullanılmasını sağlayacak tasarımlar yapmak zorundadır.

Tasarım problemleri ve hataları, bina sistemleri arasındaki entegrasyonsuzluk ve çevresel denetim noksanlığından kaynaklanmaktadır.

Birinci kategorideki problemlere, günümüzde en yaygın örnek, özellikle konutlarda iklimlendirme elemanı olarak kullanılan klima sistemlerinin entegrasyonunda yaşanmaktadır. İklimlendirme kapalı bir ortamın sıcaklık, nem, temizlik ve hava hareketini insan sağlığı ve konforuna veya yapılan endüstriyel işleme en uygun seviyelerde tutmak üzere bu kapalı ortamdaki havanın şartlandırılmasıdır. İklimlendirme terimi İngilizce'deki air condition (hava şartlandırılması) ve Almanca'daki klima terimine karşılık gelir. Türkçe'de iklimlendirme ve klima terimlerinin her ikisi de kullanılmaktadır. Binalarda kullanılacak farklı iklimlendirme sistemleri tasarlanmıştır;

a) Merkezi Sistemler

Bu tür sistemler daha çok büyük binaların iklimlendirilmesi için kullanılır. Bir kazan ve radyatörlerden oluşan bir kalorifer tesisatına benzetilebilir. Kazan yerine bir klima santrali, radyatörler yerine de havalandırma kanalları, menfezleri ve/veya fanlı serpantin üniteleri (fan-coil unit) vb. cihazlar bulunmaktadır. Sistemin boru veya kanalları içerisinde su, hava veya bir soğutucu akışkan dolastırılarak ısıtma-soğutma-havalandırma ve nem kontrolü sağlanır.

Foto 1: Klima santrali

b) Bağımsız (Yerel) Sistemler

1) Paket cihazlar (salon tipi, döşeme=konsol tipi, çatı tipi, pencere tipi)

2) Ayrık (Split) tip klimalar: Duvar tipi, döşeme tipi, salon tipi, kanal tipi, tavan tipi, gizli tavan (kaset) tipi, portatif Klimalar

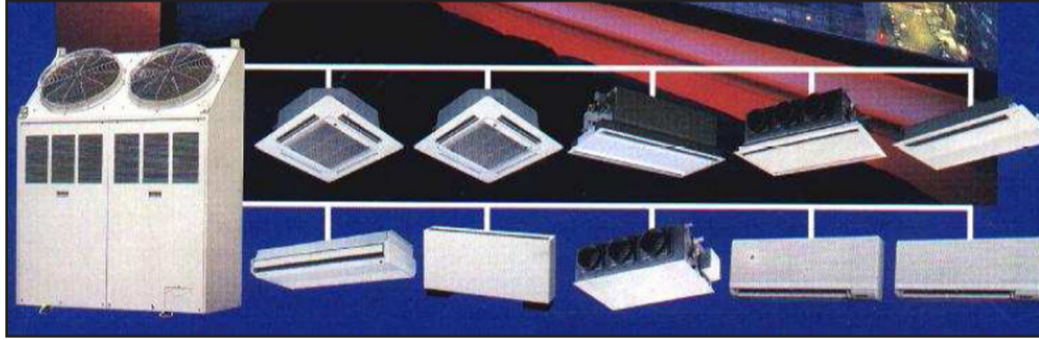

Foto 2: Çoklu iç üniteli sistemler

Foto 3: Yükseltilmiş döşeme uygulaması

c) Çoklu Güç Üniteleri (VRV-VFR) Sistemler

Değişken debili, çoklu iç üniteli, direkt genleşmeli (DX) sistemler 1972 enerji krizi sonraki yeni arayışlara cevap olarak ilk defa Japon DAIKIN firmasınınca geliştirilmiş sistemlerdir. Bu sistemlerin ortak özellikleri şunlardır:

1. Kapasite kontrolü
2. Uzun soğutucu akışkan borulaması
3. Borulama ve bransman seçiminde kolaylıklar
4. Hassas sistem kontrolü
5. Yüksek enerji tasarrufu

Kontrol ve borulama sistemlerindeki gelişmelere bağlı olarak günümüzde bir dış üniteye 24 adet iç ünite takılabilmekte, iç-dış ünite arasındaki boru mesafesi 100 m kadar olabilmektedir. Süperlink bağlantıları ile merkezi haberleşme-kontrol ağına bağlantı mümkün olmuştur. Bu tür sistemlerde üçlü borulama sistemi ile bir ortamda ısıtma yapılırken diğer ortamda soğutma yapılabilmektedir.

Küresel ısınma etkisinin daha açık hissedildiği günümüzde binaların yapıım aşamasında iklimlendirme/havalandırma sisteminin projelendirilmesi gereklidir. Gerek ısıtma yönünden ve gerekse iç hava kalitesi yönünden iç mekânların iyi tasarlanarak projelendirilmesi gereklidir. Split klimaların iç havayı (kaba tozlar ve polenler hariç) temizlemeye, taze hava ihtiyacının mutlaka dış ortamdan sağlanması gerektiği unutulmamalıdır. Hangi ortama hangi klima sorusu çok önemlidir. Ortamın ve binanın kullanım amacı, insanların faaliyet türü, insan sayısı çok önemlidir. Her ortam için uygulanabilecek bir çok sistem çözümleri mevcuttur. Önemli olan en iyi alternatifin seçilmesidir.

Önceden düşünülmemiş veya tasarlanmamış iklimlendirme sistemlerinin, dış ve iç üniteler arasındaki ilişki, elektrik tesisatında ve yoğunlaşan su drenajında büyük problemler yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Bu problemler, görsel kirliliğin yanı sıra, klima sisteminin performansını da olumsuz etkilemektedir. Klimanın iç ünitesinin mekan içindeki yeri, iklimsel konfor sağlamaktan uzak, hatta konforsuzluğun kaynağı haline gelmektedir. Yoğuşma suyu drenajında yaşanan tahliye sorunları, binanın döşeme veya duvarlarında hasarlar oluşmasına yol açmaktadır. Bu problemlerin azaltılması iç mimar veya mimarın görevlerindedir. Binanın tasarım aşamasında bu problemler düşünülerek uygun tasarımların yapılması en uygundur, ancak maalesef bu çoğu zaman mümkün değildir. Mevcut binalarda bu problemlerin giderilmesi daha zor olmasına karşın, iç mimar ve mimarlardan bu sorunları gidermesini beklememiz mümkündür.

İÇ MİMARDAN BEKLENTİLERİMİZ NE OLMALIDIR ?

Foto 4: Panel asma tavan uygulaması

Foto 5: Gergili asma tavan uygulamaları

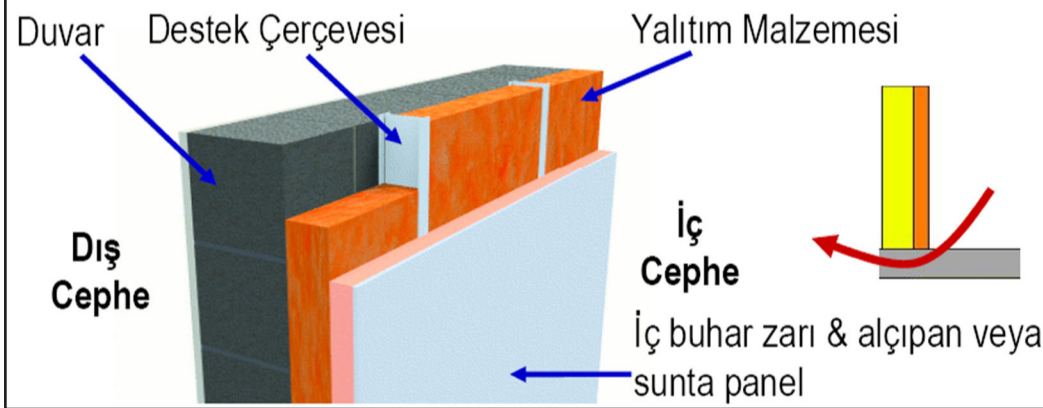
>> SAYFA 9'DAN DEVAM

Bir diğer basit ancak çok yaygın olan problem, hemen hemen her evde benzer sorunlar yaşanan televizyon ve medya araçlarının montajı ile ilgili yaşanan sorunlardır. Gelişen teknolojiyle birlikte 1-2 cm'lik zarif paneller şeklini alan televizyonların, uygun olmayan şekilde yapılan montajları, bu cihazların diğer medya araçlarıyla olan bağlantısını kuran kabloların bu zarafeti bozmasına sebebiyet vermekte, mekan kullanımını zorlaştırmaktadır. Uygun tasarımlarla oluşturulacak gizli tesisat kanalları ile kabloların dekorasyona entegrasyonu mümkündür. Bu çözümler tasarımcının becerisine bağlı olarak değişkenlik ve başarı gösterir.

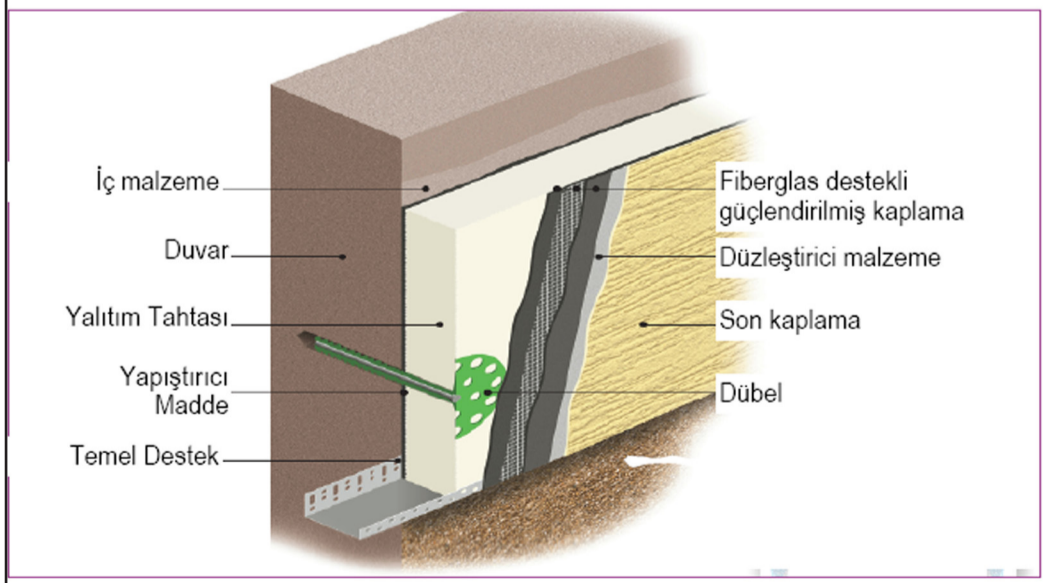
Bu tip tesisat sorunları çoğu zaman tesisat kanalları, baca veya şaftlar, yükseltilmiş döşeme ve asma tavan uygulamalarıyla çözülmeye çalışılmaktadır. Tesisat kanalları yatayda, baca ve şaftlar düşeyde tesisatların yerleştirilmesine ve gerektiğinde müdahale edilip onarım veya tadilat yapılmasına olanak sağlayan çözümlerdir. Yükseltilmiş döşeme ve asma tavanlar ise, zemin döşemesi ve tavan kaplamaları arkasında bırakılan boşluklara verilen isimlerdir. Bu boşluklar tesisat, havalandırma, aydınlatma gibi sistemlerin kolaylıkla gizlenebileceği uygulamalardır. Ancak uygun sistem, mekanın kullanım amacına ve elde edilmek istenen dekoratif etkiye göre seçilmelidir. Asma tavan ve yükseltilmiş döşemelerin uygun standart, strüktür ve kaplama malzemesi ile tasarlanması iç mimar ve mimarların gözetiminde yapılması problemlerin yaşanmasını en aza indireyecektir.

İkinci kategorideki problemler, çevresel denetim noksanlığından kaynaklanmaktadır. Isıl, akustik ve görsel (aydınlatma) konforunun sağlanması için , iç mekanı etkileyen çevresel faktörlerin kontrol edilmesi gerekir.

İç Yalıtım

Isı yalıtımının dıştan yapılması

üst- Foto 6: Bina kabuğu iç yüzeyine ısı yalıtımı uygulaması

alt- Foto 7: Bina kabuğu dış yüzeyine ısı yalıtımı uygulaması

İç mekanda ısı konforunun oluşması için kullanılan iklimlendirme enerjisinin etkin kullanımı, özellikle bina kabuğu diye adlandırdığımız çatı duvar ve zemin döşemesinde oluşan ısı akımının kontrolüyle mümkündür. Yalıtılmamış bina kabuğunda oluşan aşırı ısı kaybı ve kazançları, ihtiyaç duyulacak iklimlendirme

enerjisi miktarını artıracaktır. Ancak ısı yalıtımı uygulamaları, kullanılacak ısı yalıtımı malzemesinin türüne, yalıtımın bina kabuğu kesiti içindeki yerine göre performans ve uygulama detayı farklılıkları gösterir. Isı yalıtımı, bina kabuğuna kesintisiz olarak uygulanmadığı durumda, ısı köprüleri oluşmakta ve işlevini tam

olarak gerçekleştirememektedir. Bunun sonucunda, ısı köprüsü oluşan yerlerde, özellikle çatı ve duvarların kesişim yerlerinde yoğunlaşmalarından dolayı küf problemleri oluşur. Çoğu zaman duvar ve çatı iç yüzeylerinde oluşan küflenmelerin sebebi olarak su tesisatı kaçakları veya yağmur suyunun bina kabuğu kesiti içine sızması gösterilir. Ancak, bunlar sebeplerden ikisi olmasına karşın, genellikle bu sorun bina kabuğu kesitinde oluşan aşırı sıcaklık farklarından dolayı su buharının suya dönüşmesinden, bilinen adıyla yoğunlaşmadan kaynaklanmaktadır. Bu sorun su veya nem yalıtımı ile değil, ısı yalıtımı ile birlikte nem denetimi yapılarak giderilebilir. Sözkonusu tüm bu sorunların çözümleri kulaktan dolma bilgilerle değil, bu konularda uzman iç mimar veya mimar denetiminde yapılmalıdır.

Çevresel kontrolün yapılması gereken bir diğer alan ise iç mekânın akustik açıdan konforlu kılınmasıdır. Tiyatro, konser salonu, sinema gibi mekânlarda iyi işitilebilmesi ve bunun yanında iç mekânın dıştan gelebilecek gürültülere karşı korunması gerekir. Konutlarda ise genelde sadece gürültü kontrolünün yapılması yeterli olmaktadır. Konutlarda, özellikle toplu konut alanları olan apartmanlarda, iç mekân çevresinden gelen ve bina içinde oluşan gürültülerden korunmalıdır. Dış mekândan gelen gürültüler genelde bina kabuğunun en zayıf olduğu pencere ve kapılardan iç mekâna ulaşır. Önlem olarak çift kasalı pencere ve kapıların kullanılması gerekir. Çoğu zaman bu tür pencereler çift camlı pencerelerle karıştırılırlar, ancak bu pencereler özellikle daha yüksek ısı yalıtım değerlerine sahiptirler. Apartman tipi konutlarda hissedilen temel gürültü problemi, daireler arasında duvarlar ve döşemelerden titreşim yoluyla iletilerek oluşur. Üst komşunuzun yürürken oluşturduğu titreşimleri algılar, mobilyalarının yerini değiştirdiğinden hemen haberdar olursunuz. İstenmeyen bu durumu ses yalıtım yöntemleriyle ortadan kaldırmamız mümkündür. Döşeme kaplamasını halı ve bunun gibi elastik kaplama malzemeleri ile kaplamamız sorunu az da olsa çözebilir, ancak en etkin çözüm yüzer döşemelerin tasarlanmasıdır. Bu döşemeler sayesinde daireler arasında titreşimle geçen gürültü büyük ölçüde engellenebilir. Yüzer döşemede temel prensip, üzerinde yürüdüğünüz döşeme kaplaması ve strüktürünün, sert köruk, taş yünü, sert cam yünü, kavuçuk gibi malzemeler kullanarak, üzerinde oluşan titreşimleri binanın strüktürüne iletmemesi sağlanmaktadır.

Çevresel kontrol yukarıda anlattığımız basit örnekler haricinde, iç mekânın aydınlatması, doğal aydınlatmanın bir elemanı olan gölgeleme elemanlarının tasarımı, nem kontrolü ve bunun gibi konuların tamamını kapsar.

Yukarıda verdiğimiz tüm örneklerde görüleceği gibi, bu tür konuların çözümleri iç mimar veya mimardan beklenmelidir. İç mimarlar, halk arasında üzerlerine biçilen dekoratör gömleği ile değil yazımızda vurgulamaya çalıştığımız tüm bu konularda ehildir ve sorumludur.

Polat Hançer

KENTSEL KAMUSAL MEKAN TASARIMINDA BAZI GÜNDELİK EYLEMLER VE KAVRAMLAR

Bu yazıyı, Haziran ayı sonlarında katıldığım bir seminer sonrasında, eve dönerken metroda kaleme aldım. Belki de en hızlı yazdığım yazılardan biri oldu. Sebebi sanırım, dinlediğim konuların aslında gündelik yaşam içinde çok 'bildik ve tanıdık' olmasıydı. Ve aynı zamanda, kentsel-kamusal mekan tasarımı ile bağlantısı bağlamında da bu kavramların çoğu kez göz ardı ediliyor ya da farkında olunmadan ele alınıyor olmasının benim için olan önemiydi. Seminerde, Avrupa'nın çeşitli yerlerinde özellikle kamusal bina ve mekan tasarımları yapmakta olan Belçikalı bir mimar – Paul Robbrecht, tasarımlarını ne şekilde ele aldığını, seçtiği örnekler üzerinden anlattı. Ancak ben size bu yazımda, Robbrecht & Daem ofisinin sahibi olan Paul Robbrecht'in örneklerini sunmayacağım; sadece, onun tasarım yaklaşımını temel alarak, kentsel kamusal bina ve mekan tasarımında ön plana çıkan bazı "gündelik eylemler ve kavramlar" üzerinde duracağım. Hepimizin bildiği, yaşadığı, ancak tasarımı, bina ve mekan açısından pek de düşünmediği eylemler ve kavramlar bunlar...

1. Yere uzanmak – rahatlık ve dinlenmek

Belki farkında değiliz ama, kendinizi bir yere ait hissettiğimiz anlarda üzerimize bir rahatlık çöker. O yerde kalıp oturmak, o yeri yaşamak, o yeri hissetmek isteriz. Bu tür durumlarda en yalın olarak gerçekleştirilen eylem, 'yere uzanmak'tır. Tıpkı doğanın içinde, kırlarda olduğu gibi; ya da tıpkı bir kamusal dış mekanda çimlerin üzerinde olduğu gibi.

2. Oturmak, beklemek, hayal kurmak ya da oynamak

Bu eylemler aslında biri birine zıt gibi görünüyor. Ama herhangi bir kamusal dış mekanda düşündüğümüzde, bu eylemlerin hepsini bir arada görmemiz mümkündür. Çünkü mekanların kullanıcıları farklıdır, çeşitlidir. Ya da mekanlar, çeşitli kullanıcı kitlelerine yönelik olarak tasarlanmalıdır. Kentsel mekanlara baktığımızda, yaşlı kişilerin daha çok oturduğunu, etrafını seyrettiğini gözlemleyebilirsiniz. Ama aynı mekan içinde bir yanda da çocuklar koşuyor, oynuyor olabilir. Bazıları ise – genç yaşlı fark etmez, oturup düşünüyor, hayal kuruyor ya da kitap/gazete okuyor olabilirler. Ya da arkadaşlarıyla buluşmuş sohbet ediyor da olabilirler. Bu bakış açısıyla, herhangi bir kentsel kamusal mekanın tasarımında tüm bu sıradan sayılabilecek eylemlere yanıt verecek detaylar ve düzenlemeler bulunması beklenir. Tasarımcı, olası kullanıcı kitesinin gündelik eylemlerini karşılayacak düzenlemeler yapabilmelidir. Bu, tasarımcının asli görevidir.

3. Yürümek, ayakta durmak ve bakmak

Bu eylemler, bir yere gitmenin, bir yerde bulunmanın gerektirdiği birincil eylemlerdendir. Bir yere gidip-gelmek, gittiğimizde orada durmak, etrafa

bakmak, o mekandan başka bir iç veya dış mekana geçmek... hep kentsel kamusal mekanlarda gerçekleştirdiğimiz "sıradan" eylemler. Ancak bu eylemleri gerçekleştirirken mutlu olup olmadığımız; o yerde bulunmaktan hoşlanıp hoşlanmadığımız; o yerden, örneğin bebek arabamızla yürürken zorluk çekip çekmediğimiz; dururken etrafımızda gördüklerimizi beğenip beğenmediğimiz, o mekanın doğru tasarlanıp tasarlanmadığına bağlıdır. Mekanın kalitesi ve konforu, mekanın bu sıradan eylemler açısından kullanıcıya sunduğu olanakların düzeyi ve kalitesiyle ilgilidir.

4. Renkler, sesler ve müzik

Yukarıdaki eylemler yanında, mekan içinde bulunan sesler ve renkler de mekan kalitesini ve kullanıcı memnuniyetini etkiler. Doğal peyzajın kullanıcıya sunduğu renkler yanında, tasarımın bütünü içine, bir sanat objesi, bir kent mobilyası, bir yer döşemesi ile eklenen renkler de kentsel mekan kalitesine estetik ve psikolojik anlamda katkıda bulunur. Benzer şekilde mekan içinde yer alabilecek bir su sesi, bir sanat eserinden hafifçe etrafa yayılabilecek bir melodi, kent mekanı içinde kullanıcı memnuniyetini artıracak öğelerdir.

Son söz yerine...

Kentsel kamusal mekanlar, pek çok sosyo-kültürel ve ekonomik etkinliğin gerçekleştirilmesine yönelik olarak tasarlanırlar. Ancak, tüm bu büyük ölçekli etkinliklerin yanında unutulmaması gereken, bu mekanların günün farklı saatlerinde, farklı kullanıcılar tarafından, farklı eylemler için de kullanılıyor olacağıdır. Kentsel kamusal mekanların tasarımında, "çeşitlilik" ilkesi, mekan kalitesi açısından büyük önem taşımaktadır. Kullanıcı çeşitliliği, eylem çeşitliliği ve formel çeşitlilik... Tüm bunların gerçekleşebilmesi için aslında mekanın, gündelik hatta sıradan diyebileceğimiz eylemleri, söz konusu mekanlarda, en rahat ve mutlu şekilde gerçekleştirebilmemize bağlıdır. Bu yolla fiziksel, sosyal, kültürel ve psikolojik memnuniyeti yakalayabiliriz.

Rahat yürüyebileceğiniz, rahat oturabileceğiniz, içinde bulunduğunuzda içsel ve görsel mutluluk duyabileceğiniz, huzurlu ve kaliteli kentsel mekanlar dileklerimle....

Şebnem Hoşkara

Kent mekanı evi gibi kullanan insanlar

Madrid Santa Ana Meydanı, Kentsel mekanda renk

Londra - Barbican Center, Oturma, yürüme, bakma eylemleri bir arada

Londra - Barbican Center, Kentsel mekânın doğal renkleri

Kentsel mekanda farklı eylemler

FARKLI ÖZELLİKLERİYLE LONDRA

Sürekli gidip geldiğiniz, hele de son aylarda artık yaşadığınız kent hakkında gezi yazısı yazmak hiç kolay olmasa gerek. Yazacak çok şeyiniz vardır, hangisinden bahsetsem acaba diye düşünürsünüz, çünkü artık çoğu şeyi kanıksamışsınızdır, ve belki yazmaya değer bulmazsınız, işiniz zordur. Hele bu kent Londra ise... Ama Şebnem Hoşkara gibi bir kent uzmanıysanız iş değişir... Size bu sayıda, uzmanının kaleminden Londra'yı takdim ediyoruz. En işinize yarayacak, en telaşsız, ve hayli programlı haliyle kent sizi bekliyor, göreceksiniz.

Turkan Ulusu Uraz

Kıbrıs'taki bir gazete ekine, Londra ile ilgili bir gezi yazısı yazmak ne kadar anlamlı bilemiyorum. Sanırım Kıbrıs'ta yaşayan çoğu kişi Londra'ya en az bir kez gitmiştir ve bu gidişlerde, akraba ziyareti ve alışveriş yanında, Londra'nın önemli mekanlarına da geziler yapılmıştır. Trafalgar Meydanı, National Gallery, Buckingham Kraliyet Sarayı, British Musuem, Madam Tussauds (Mumya Müzesi), Hyde Park, Oxford Street, Covent Garden, Tower Bridge, Big Ben Parlamento Binası gibi Londra'nın olmazsa olmaz mekanlarına uğramadan geri dönen birileri olduğunu sanmıyorum.

Bu yüzden bu yazı kapsamında Londra'nın, o pek ünlü mekanlarına, binalarına, müzelerine değinmek yerine, kentin biraz daha farklı yönleri ve özellikleri üzerinde durmayı daha doğru buldum. Umarım, Londra'nın bazı bilmediğiniz ya da bilseniz bile çok önememediğiniz özelliklerini bu yazıyla yakalar ve başka gezilerinizde de bunları keşfe çıkarabilirsiniz.

Bir Nehir-kıyısı Kenti Olarak Londra

Su kıyısı yerleşimleri, tarih boyunca zengin fiziksel ve kültürel özellikler sunmuştur. 1951 Dünya Fuarı sonrası hızla gelişmeye başlayan Thames Nehri kıyısı boyunca gelişimini sürdürmüş olan Londra, nehrin her iki yakasında farklı kentsel kamusal mekanları barındırırken, çok düzensiz görünen ancak bu düzensizlik içinde çok da zengin duran bir silüet sunar sizlere. Örneğin, Thames nehrinden Elephant & Castle istasyonuna, ve meşhur London Eye'dan Londra Tasarım Müzesi'ne kadar olan South Bank bölgesi, kentin en dinamik alanlarından birisidir. Tarih içinde "nehrin öbür yakası" olarak bilinen bölge, South Bank ve Bankside alanının gelişmesiyle Londra'nın en önemli kültürel bölgesi ve ekonomik aktivite merkezi olarak değişmiştir. Ünlü mimar Norman Foster'ın City Hall binası ve çevresindeki kamusal mekanlar, hem aktiviteler hem de görülmeye değer manzaralar açısından bir tam gün geçirmeye değer özelliktedir.

Bir Kültür-ler Zenginliği Olarak Londra

Londra'ya adım attığınız andan itibaren, farklı ülkelerden, farklı kültürlerden insanlar ile çevrelediğinizi farkedersiniz. Bu insan çeşitliliği öylesine sarar ki etrafınızı, giyiminden saç şekline, renginden

yürüyüşüne, duruşundan oturuşuna kadar her açıdan biri birinden farklı insanlar, bir 'Londralı' olma edasıyla dolaşırlar yollarda. Bu farklı insanların birbirine bağlayan tek özellik belki de 'Londralı' olmalarıdır. Ve Londra kenti, kendisini bu farklı renkten insanlarıyla bir "dünya kenti" olarak pazarlar.

Bu etnik kültür çeşitliliği içinde herkes kendisine özgü yaşamını sürdürür Londra'da. Bireysel yaşama saygı – gördüğüm kadarıyla, üst düzeydedir. Neredeyse kimse kimseyle ilgilenmez, yaşamlar daha içe dönmüştür. Bunu olumlu ya da olumsuz olarak nitelendirmek mümkün tabii. Kentin idari anlamda ayrılmış bölgeleri içindeki birimlerine

üst: Thames Nehri kıyısı – kamusal alan
alt: South Bank ve kentin silüeti
(Fotoğraflar: Mustafa Rıza)

gittiğinizde her dilde "merhaba" ya da "hoşgeldiniz" ile karşılaşabilirsiniz. Dolayısıyla kendinizi "yabancı" hissetmezsiniz.

Tabii bu kozmopolitan yapının içinde yerel gazetelerde yer alan bazı tatsız öldürme, saldırı vb. olayları da her yerde olduğu gibi Londra'da da mevcuttur. Bu da karma yapıların çaresiz kaderidir.

Bir Ulaşım-Ağı Olarak Londra

Londra'nın bir diğer dikkat çekmeye değer özelliği de kent-içi ulaşım ağıdır. Bu büyük metropolün hemen her köşesi, yer altı (metro), yer üstü ve hafif tren ağlarıyla birbirine bağlanmıştır. Çok düzenli olarak kurgulanmış ve tasarlanmış olan bu ulaşım ağı, Avrupa'da gördüğümüz diğer metro ağlarına kıyasla gerçekten çok başarılıdır. Gerek yönlendirme, gerekse bağlantılar açısından, inşaat çalışmalarından dolayı zaman zaman yaşanan aksaklıklara rağmen Londra Metroları iyi bir ulaşım hizmeti sunar sizlere. Buna bir de otobüs ulaşım sistemi eklendiğinde, Londra'da özel araba kullanmaya hiç de ihtiyaç duymazsınız neredeyse.

Tabii bu toplu ulaşım ağı yanında Londra'da yürümek ayrı bir zevktir. Londra'daki kaldırımları, yaya yollarını kullanarak kenti neredeyse baştan sona gezmeniz mümkündür. Hem de büyük bir keyifle... Hele bizdeki kaldırım özürülü yollarla karşılaştırıldığında, Londra'nın sokakları, kenti tanımanıza da yardımcı olan özel kent mekanlarıdır. Hele elinizde, kentte yaşamış önemli kişilerin kullandıkları mekanları gösteren "Mavi Levhalar Londrası" rehber kitabınız varsa, bu yürüyüşler daha da ilginç bir hal alır. Londra'da binaların üzerine, orayı kullanmış, orada yaşamış kişilerin isimlerinin yazılı olduğu mavi levhalar konur. Bu rehber kitapla dolaşırsanız, kentten gelmiş geçmiş önemli kişileri,

üst: Eğlence hayatının odağı "Publar"
alt: Metroların renkleri (Fotoğraf: Mustafa Rıza)

yaşadıkları mekanlarla birlikte anabilirsiniz. Tabii uzun yürüyüşler ardından yorulduğunuzda, sokaklar üzerindeki kafeler, barlar, publar, dinlenmek ve bu mekanları hissetmek için bulunmaz fırsatlar sunarlar size.

Ulaşım ile ilgili son bir ek yapmakta fayda var. Londra da, Avrupa'daki başka bazı kentler gibi, bisiklet kiralama sistemi uygulayan kentler arasına girdi. Temmuz ayı sonunda başlanan pilot uygulamaya 12,000'den fazla kişinin kaydolduğunu, yıl sonuna kadar şehir çapında 400 ayrı noktaya yerleştirilecek 6 bin kadar bisikletin Londralıların ve turistlerin kullanımına açılacağını bir yerel gazetede okudum. Bu da, Londra'nın ulaşım sistemine ayrı bir boyut ve renk kazandıracak.

Bir Eğlence Merkezi Olarak Londra

Londra'da eğlence hiç bitmez. Londra'da sokaklar hep doludur. Londra 24-saat yaşayan kentlerden biridir. Londra'da eğlence mekanları çok çeşitlilik gösterir. Kentin her bölgesinde, her gün, ve özellikle hafta sonları en az bir etkinlik ya da bir festival bulmanız mümkündür. Bu

etkinlikleri web sitelerinden takip etmek ve önceden gezi planınızı yapmak da büyük kolaylık sağlar size. Gazetede okuduğum bir habere göre, dünyanın en popüler gezi sitelerinden TripAdvisor'ın yaptığı bir ankette, Avrupa'nın "en kirli" ve "en pahalı" kenti olarak seçilen Londra, aynı zamanda "en iyi gece hayatı olan kent" olarak da yerini almıştır.

Londra'daki West End (Batı Yakası) bölgesindeki müzikaller ve tiyatrolar ise, kentin kültürel yaşamı yanında ekonomisine de büyük katkı sağlar.

Tabii kentin bu hızlı ve yoğun eğlence ve sosyal yaşantısına, şimdiden hazırlıkları büyük bir hızla sürdürülen

üst: Ziyaretçilerin çekim noktası – Batı Yakası
alt: Covent Garden – özel bir kamusal mekan
(Fotoğraf: Mustafa Rıza)

2012 Olimpiyatları da eklenince, kent özellikle 2012 yılında bu canlılığını kat kat artıracığa benzer. Nitekim, iki yıl sonraki Olimpiyatları şimdiden özel etkinlikler düzenleyerek pazarlamaya başladı Londra. Olimpiyatların kente yaklaşık bir milyon ek ziyaretçi getirmesi bekleniyor. BBC'nin yaptırdığı bir araştırmaya göre ise, katılımcıların yüzde 55'i, ulaşım sisteminin bu ek yolcuları taşımada yetersiz kalacağı görüşündeymiş; ancak Londra Metrosu yetkilileri, 2012'de olimpiyatlara hazır olacaklarını söylüyorlarmış. Yaşamadan görmek imkansız...

Bir ... Londra...

Yazacak çok şey var Londra ile ilgili. Yazmayı planladığım çok şey vardı... Kentsel dönüşüm projeleri merkezi olarak Londra... Bir mimari ve kentsel zenginlik diyarı olarak Londra... Bir kamusal alan cenneti olan Londra... Pasajlarıyla Londra... Publarıyla Londra... Parklarıyla Londra... Müzeleriyle Londra... Renkleriyle Londra... Bir ... Londra...

Ama ne yazık ki sayfanın bittiği yerdeyiz...

Şebnem Hoşkara

TERS LALE

Provo-kitap yazın buğulu günlerinde bizlere, Yonca Hürol'un kaleminden mimarlık ve sanata açılan aşkın hülyalı penceresinden nostaljik ve felsefi bir bakışla sergilenen yorumlarını sunuyor: Yirminci yüzyıl ortalarından doktoralı aydın-kadın bir yazar; Safiye Erol, bizi bir aşk öyküsünden mimarlığın kucağına atıyor. İşte Dineyri Papazı ve Ters Lale.

Beril Özmen Mayer

Aşk ile yaratıcılık arasında hep bir ilgi kurulagelmıştır. Kimisi yaratıcı insanların aşk dünyasının da zengin olduğunu düşünür. Kimisi de yaratıcılığın bir tür aşktan kaynaklandığını... Bu ifadeler mimari yaratıcılık için de geçerli kabul edilir. Alain Badiou'nun (2009) "Theory of the Subject" (Öznenin Teorisi) isimli kitabına kulak verecek olursak sanat, bilim ve aşk, birer devrim niteliğinde oldukları sürece, herhangi bir kişiyi değil bir özneyi gerektirirler. Tabii burada kastedilen bilim, bu işi meslek haline getirmiş araştırmacıdan ziyade, çılgın ve hiç durmaksızın bu işi yapan daha farklı bir bilim adamının işidir. İster aşık, ister bilim adamı, isterse de sanatçı olsun, özne daima bir yok oluş ve yeniden doğuş deneyimi yaşamış bir kişidir. Benliği, kimliği, inançları yitirilmiş ve bu duruma sebep olan olay bu aşamadan sonra filiz verecek olan öznenin etik özünü oluşturmuştur. Pek çok sanatçı ve düşünürün, özellikle çocuklukları sırasında travmatik bir olaya şahit olmuşlukları ya da öylesi bir olayı yaşamışlıkları vardır. Georges Bataille ve ailesi Nazilerden kaçarken sakat olan babalarını geride bırakmak zorunda kalmışlardır. Baruch Spinoza daha sekiz yaşındayken 'bağlantısız düşünür' diye nitelendirilen amcası Acosta'nın yaşadığı acılı dışlanma ve hakaret süreçleri ile intiharına şahit olmuş ve ileride 'bağlantısız düşünür' olmaya karar vermiştir. (Auerbach, 1911) Kendilerini tüm varlıkları ile benimsedikleri bu etik öze adanmış insanlar ve hatta bu etik özü kendilerinin dahi önünde tutarlar. İşte bu yüzdendir ki, toplumda yaygın olan karşılıklı dayalı etik (sana yapılmasını istemediğini sen de başkalarına yapma ilkesi ile ifade edilebilecek etik) bu insanlar için geçerli değildir. Onlar için başkaları önde gelebilir. O yüzdendir ki bu insanlar yeni bir şey yaratabilir ve hatta devrim yapabilirler.

Safiye Erol'un 1940'lı yıllarda geçen derin bir aşk hikayesini anlattığı "Dineyri Papazı" isimli romanında da baş kahramanlardan Gülgün başından geçen aşk faciasının sonunda ölüme yakın bir yokoluş yaşar, ama bu durumu aşmayı başarır. Öte yandan Sabahattin Ali'nin sipariş üzerine yazmak zorunda kaldığı yine son derece nitelikli bir aşk romanı olan "Kürk Mantolu Madonna"nın kahramanları ise takılıp kalmış oldukları yine böylesine muazzam bir kıyafetsizliği asla aşamazlar. Yaşanan bu süreçlerin psikolojik ve felsefi boyutları her iki romanda da oldukça nitelikli ve herkes tarafından anlaşılabilir bir biçimde anlatılmıştır. Ancak Alain Badiou'dan farklı olarak "Dineyri Papazı"nda konuya idealist ve metafizik bir bakış açısı ile yaklaşıldığı

son derece açıktır. Badiou'ya oranla Erol'da bütün bu süreçler başkalarından ziyade kendi içindir ve kişinin kimliği her aşamada çeşitli biçimlerde önemini korumaktadır. Oysa diyalektik materyalist yaklaşımı benimseyen Badiou'da herşey başkaları içindir ve özne kimliksizdir. Sabahattin Ali ise idealist ve metafizik bakış açısına eleştirel yaklaşmakta ve sonuçta okuyucunun o bir türlü sonu gelmeyen kıyafetsizliği yadırgamasına sebep olmaktadır.

Safiye Erol'un son derece başarılı bir dille kaleme aldığı bu aşk romanı

Kaynak: Shirley-Novak-Prime-Time-159366

hiç beklenmedik bir biçimde mimari bir tasvir ile biter. Biz henüz romanın erkek kahramanına ne olduğunu bile öğrenemeden, Gülgün yeni eşi ile Selimiye Camii'ni ziyaret eder. Yadırgarsınız önce, ne ilgisi var diye düşünürsünüz. Niye başka bir sanat objesi değil de mimari diye de sorgularsınız. Ama sonra bakarsınız ki bütün bu tasvirler bu mimarinin arkasında bir kendi nefisini yenme gerçeğinin yattığını ifade etmeye başlar. Mimar Sinan kendini ters çizilmiş bir lale ile ifade etmiştir Selimiye'nin bir duvarında. Bir tür aşktır söz konusu olan sanki ve mimarı yoketmiştir. Selimiye'nin kendisi de o kadar sadedir ki, o da kendi nefisini yenmiş insanları ifade eder. Anlaşılan Erol'a göre de Badiou'ya göre de sanatsal mimarlık öznelidir ve sanatçı mimar kimliği mutlaka bir hiçleşme ile ilişkilidir.

Badiou tüm yokoluş ve yeniden varoluş (isterseniz ölmek ve yeniden doğmak ifadelerini de kullanabilirsiniz) süreçlerini teorik yönden aşama aşama tanımlar. Hatta grafik modellerini çıkarır ve kümeler teorisi bağlamında matematiksel formüllerini yazar. Ona göre değişime açık kişinin yaşamında tekinsiz olan durumlara bir yönelme vardır. Tutucu kişilerde bu yönelim ya hiç görülmez ya da çok çabuk sona erer. Tekinsiz olana yönelim, benliğin kırılıp öznenin ortaya

çıkması ve sürekli değişmesi (yetmişinde bile değişmesi) ile sonuçlanabileceği gibi, topyekün aklını kaybetme ile de sonuçlanabilir. Rasyonel düşünceden farklı başka bir hukuku vardır bu işlerin. Aşkta dürüst olamazsınız örneğin. Duygular ya söylenmez, ya mecazi ifadeler kullanılır ve garip bir oyundur sürer gider. Sanki bıçak sırtındadır insan. Sanat da biraz böyledir. Herzaman emeğimizin karşılığını alamayabilirsiniz. Kendini denek olarak kullanan bilim adamları da yine benzer bir hukukun başka bir yansıması...

Bir Sufi olan Safiye Erol'a göre de, bir

devrimci olan Alain Badiou'ya göre de sanat ve mimarlık işte böylesi bir benlik yitimi ile ilişkilidir. Benliğini yitiren sanatçı kendisini (daha doğrusu etik özünü) ifade eder. Erol'a göre varılan yer toplumsal bir kimliktir. Badiou'ya göre ise diyalektik düşünceden kaynaklanan bir kimliksizlik...

Erol da Badiou da sanatı duygularla ilişkilendirirler. Ancak Erol saf duygulardan yola çıkarken Badiou zihni ve duyguları birarada içeren arzudan yola çıkar. Tabii mimarlık söz konusu olduğunda bu gibi duygusal ya da arzuya yönelik yaklaşımların dışında kalan ve akla öncelik veren yaklaşımlar da vardır. Ama ister öyle olsun ister böyle bütün bu yaklaşımların pek çoğunda yolumuz hep bir sadelikten ve belli belirsiz bir nüktelilikten geçer.

Yonca Hürol

Kaynakça:

Ali, Sabahattin (2010 [1943]) Kürk Mantolu Madonna. 38.baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Auerbach, Berthold (1911 [1836-1837]) Spinoza Ein Denkerleben. Stuttgart; Berlin: Cotta.

Badiou, Alain (2009 [1982]) Theory of the Subject. Trans. and with an introduction by Bruno Bosteels. New York: Continuum.

Erol, Safiye(2001 [1955]) Dineyri Papazı., İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı No:89.

Safiye Erol (Kaynak: www.edebiyahu.com)

KİTAP KÜNYESİ

Dineyri Papazı. Safiye Erol, (2001 [1955]) İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

Safiye Erol

(1902 - 1964). Almanya'da Lise ve üniversiteyi bitirip doktora eğitim alan Erol, İstanbul'a dönerek Millî Mecmua ve Her Ay gibi dergilerde yazmaya başladı. 1938'de Kadıköy'nün Romanı, 1944'te Ülker Fırtınası, 1941'de Selma Lagerlöf'den Portogaliye İmparatoriçesi ve 1945'de Friedrich de la Motte Fouqué'den Su Kızı isimli tercümeleri yayınlandı. 1951'de Kenan Rifâî hakkında üç bölümlük felsefi inceleme yaptı. 1955'te Tercüman gazetesinde son romanı olan Dineyri Papazı ve 1962 yılında Yeni İstanbul gazetesinde Asr-ı Saadet'i anlatan Çölde Biten Rahmet Ağacı günlük tefrika olarak yayınlanan yazar; çeşitli gazete ve dergilerde makaleler ve inceleme yazıları yazan değerli bir düşünürdür.

ercan.hoskara@emu.edu.tr

LEFKOŞA'DA, 'SELİMİYE GÖRÜNÜMLÜ' KÜLLİYE

Geçen sayıda, Lefkoşa'da yapılması planlanan külliye projesi ile ilgili olarak hem Sayın Naciye Doratlı hem de Sayın Uğur Ulaş Dağlı dikkate alınması gereken çok değerli görüşler ortaya koymuştu. Ben ise kamusal binalar kapsamında konuya kısmen değinme şansı bulmuştum. Kanımca, bu konu, Kıbrıs için son dönemlerin, kent ve mimarlık anlamındaki en önemli konularından birisidir. Konunun ekonomik ve toplumsal boyutu da düşünüldüğünde bu önem daha da artmaktadır. Bu nedenle, konunun bir çok açıdan irdelenmesi ve bilgilerin kamuoyuyla paylaşılıp, bu konuda sağlıklı bir toplumsal tartışma ortamının sağlanması ve bu yolla konunun daha doğru bir zemine ulaşması son derece önemlidir. Bu bağlamda, konuyla ilgili cevaplanması gereken bazı soruları sizlerle paylaşmayı uygun buldum.

Külliye nedir?

Çeşitli kaynaklar incelendiğinde görülebileceği üzere, en yalın anlatımıyla, Külliye, caminin yanısıra medrese (okul), hamam, türbe, imaret(hayır evi), arasta (çarşı), kütüphane gibi birçok toplumsal ihtiyaca da cevap verebilecek kapalı ve açık mekanlardan oluşan bir dini-toplumsal komplekstir. Külliyelerin merkezindeki yapı ise camidir.

Lefkoşa'da yapılması planlanan külliye için neden Selimiye Camii ve külliyesi örnek alınıyor?

Çünkü Selimiye Camii Osmanlı mimarisinin en önemli başyapıtlarından biri olarak kabul görmektedir. "Selimiye Camii hiç kuşkusuz Süleymaniye Camii ile birlikte, Mimar Sinan'ın eserlerinin en ünlüsü ve en görkemlisidir."

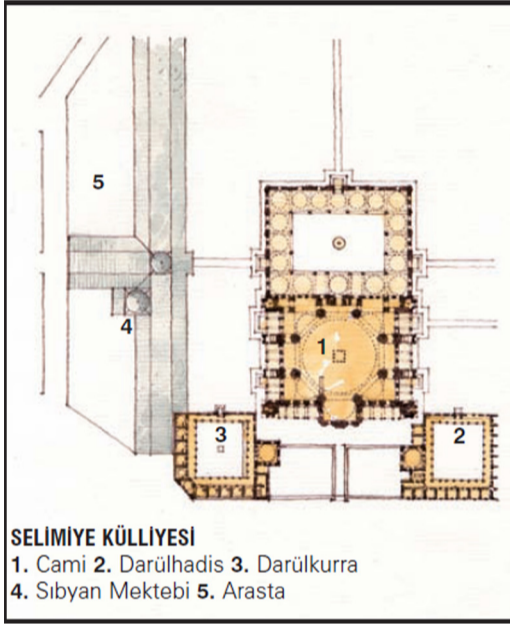
Selimiye camii, Mimar Sinan'ın 80 yaşında yarattığı ve "ustalık eserim" diye nitelediği yapıdır. Çeşitli kaynaklarda bu yapıt "Osmanlı-Türk mimarlık tarihinin olduğu kadar, dünya mimarlık tarihinin de baş yapıtları arasında gösterilmektedir". (Edirnedan biz: <http://www.edirnedan.biz/icerik.asp?ICID=856>)

Selimiye Camii neden İstanbul'a değil de Edirne'ye yapıldı?

Selimiye Camii gibi önemli bir caminin Edirne'ye yapılmasının en önemli nedenlerinden biri de, O topraklarda Osmanlı, Türk ve İslam kimliğinin varlığını gösterme hedefiydi. Bazı kaynaklarda belirtildiği gibi Edirne Anadolu'dan Rumeli'ye aktarılan Türk nüfusu sonucunda Türkleşmiş coğrafi alanın merkeziydi. Dolayısıyla, Edirne'ye böylesi bir yapıt yapılması önemliydi. "Nitekim 19. ve 20. yüzyıllardaki işgallerde Ruslar, Bulgarlar ve Yunanlılar bu abidevi eseri yok etme cesaretini gösterememiş ve Selimiye, Edirne'nin bir Türk şehri olduğunun en büyük kanıtı olmuştur." (edirnedan biz web sayfası: <http://www.edirnedan.biz/icerik.asp?ICID=4>)

Fotoğraf 1: Selimiye Külliyesi.
Kaynak: Sinan'a saygi web sayfası. <http://www.sinanasaygi.org/i/kulliye/174.jpg>

SELİMİYE KÜLLİYESİ
1. Cami 2. Darülhadis 3. Darülkurra
4. Sibyan Mektebi 5. Arasta

Fotoğraf 2: Selimiye Külliyesi Planı.
Kaynak: Sinan'a web sayfası. <http://www.sinanasaygi.org/i/kulliye/174.jpg>

Başarılı örneklerin, gerçekleşmesini sağlayan yöntemleri kendi koşullarımıza adapte ederek mi kullanmalıyız yoksa bu örnekleri taklit mi etmeliyiz?

Başarılı olarak kabul edilen çoğu görkemli yapıt, inşaa edildildiği dönemin en ileri teknolojilerini ve malzemelerini kullanan yapıtlardır. Genelde ortaya çıkan biçimler de dönemin getirdiği teknolojik imkanların veya imkansızlıkların bir yansımasıdır. Bu anlamda, Mimar Sinan ve tasarladığı camiler döneminin en iyileri olduğu için başarılı ve anlamlıdır. Zaman içinde yaşanan hertürlü gelişmeyi gözardı ederek 500 yıl öncesinin önemli yapıtlarını taklit etmek, bugünün teknolojik imkanlarını düşündüğümüzde hem komik olmakta, hem de o yapıtların sağladığı başarının çok uzağında kalınmaktadır. (100 yıl öncesinin muhafazakar düşüncelerine karşı, devrimler gerçekleştiren en ilerici düşünceler, bugünün koşullarında en muhafazakar düşünceler olabilmektedirler.) Bu konu ile ilgili en önemli örneklerden biri de, İslamabad'taki Faysal Camii ile Ankara'daki Kocatepe Camii'nin hikayesidir.

İslamabad'taki Faysal Camii'nin tasarımı, aslında Ankara'daki Kocatepe Camii için düzenlenen proje yarışması sonucunda

Fotoğraf 3 : Kocatepe Camii.
Kaynak: http://tr.wikipedia.org/wiki/Kocatepe_Camii

kazanan ilk tasarımıdır. Hatta bu tasarımla inşaata bile başlanır fakat "böyle cami mi olur" eleştirileri üzerine inşaat durur ve caminin şimdiki mimari (yani 17.yüzyıl camilerinin bir benzeri) ile yapılmasına karar verilir.

Mimar Vedat Dalokay'ın Kocatepe Camii için tasarladığı proje ise, 1969 yılında Suudi Arabistan Kralı Faysal bin Abdül Aziz'in, katkılarıyla, İslamabad için düzenlenen proje yarışmasında, 43 ülkeden gelen 17 proje arasından yarışmayı kazanır. 1976 yılında Pakistan hükümeti, Suudi Arabistan Devleti'nden alınan mali destekle, projenin inşasını başlatır ve 1986 yılında proje tamamlanır. Çağdaş mimari imkanların daha çok yansıtılabildiği bu proje kuşkusuz Mimari anlamda daha başarılı olmuş ve Faysal Camii adeta İslamabad'ın sembolü haline gelmiştir.

Sonuç olarak:

Döneminde Edirne'de yapıldığı gibi, şimdi de Lefkoşa'da, Müslüman Türk kimliğinin imzası olarak, önemli bir Külliye yapma düşüncesi olduğu görülebilmektedir. Siyasi bir karar olarak bu düşüncüyü tartışmak mümkündür. Fakat, Kent ve Mimarlık açısından, Edirne'deki Selimiye Külliyesi'nin bir benzerini Lefkoşa terminal alanına yapma gibi bir düşüncenin yanlışlığını tartışmak söz konusu bile olmamalıdır.

Ankara Kocatepe Camii'nin gerçekleştirilmesinde ortaya konan zihniyeti Kıbrıs'a taşımak ve burdaki benzer zihniyetlerle bunu birleştirip, kendi döneminden ve kendi toplumundan uzak bir proje ortaya koymak, hem yaşadığımız kente, hem mimarlık mesleğine, hem de toplumumuza ihanettir. Böyle bir zihniyetle, bu toprak üzerine başarılı bir imza atmanız da mümkün değildir.

Selimiyenin aynısı demek, selimiye kadar ses getirebilmek ve dünya mimarlık tarihinde yer alabilmek demektir. Onun kötü bir taklidini yapmak demek değildir. Bunu başarabilmek için ise, mutlaka dönemimizin ilerici fikirlerini, yaratıcılığını ve toplumun gereksinim

Fotoğraf 4, 5: Faysal Camii, İslamabad.
Kaynak: http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Faisal_mosque2.jpg

ve isteklerini temel alan bir zihniyeti hakim kılmak gerekmektedir.

Bu süreçte, hepimize düşen görev aşağıdaki soruları muhataplarına ısrarla iletmektir. Böylelikle süreci sağlıklı bir zemine taşımak belki başarılabilir.

Ercan Hoşkara

Mimar Sinan Selimiyeyi tasarlarken taklit ederek mi tasarladı? Biz neden Selimiyenin aynısını yapmaya çalışıyoruz? Biz neden taklitçi olmayı marifet sayıyoruz?

Lefkoşa'da camiye ihtiyaç var mıdır? Ya külliye? Varsa da bunu bu kadar sorunun ve eksiğin arasında öncelikli yapan nedir?

Bütün yasal engellere rağmen, Neden Terminal alanı? Kentteki en uygun alan burası mıdır? Halkın bu konu ile ilgili düşüncelerinin, isteklerinin ve gereksinimlerinin bir önemi var mı? Bu bağlamda, katılımcılık süreci yaşanacak mı?

KONUT BLOKLARI

Paris'teki apartman blokları gibi, kentin etnik, sınıfsal ve coğrafi her türlü katmanında hâkimiyet kuran konut bloklarını Kıbrıs'tan inceleyecek olursak tam anlamıyla kendi çizgisini bulamadığını söyleyebiliriz.

Dikeyde yükselen Apartman tarzı binalar aslında kentin imajını ve silühetini de çok derinden etkiliyor. Dünya da ve ülkemizde konut blokları alanındaki gelişmeleri değerlendirebilmek için çeşitli ülkelerden mimarlık alanında gündem oluşturan konut blokları ile ilgili güncel haberleri sizler için derledik.

Herzog & de Meuron'un Asma Bahçeli Beyrut Terasları

Beyrut kenti için yapılan masterplan, kıyı kentinin rehabilitasyonunu yönlendiriyor ve Herzog & de Meuron da merkezinde yer alan açık, havadar konut bloğunun tasarımlarını açıklıyor.

Beyrut Terasları, çeşitli boyutlardaki daireler ve geniş açık yaşam alanlarıyla bir dizi terastan meydana geliyor. Giriş katı çimenlik bakımından zengin olan konut kompleksinde bina boyunca entegre asma bahçeler bulunuyor. Solar pasif tasarım, gün ışığı ve enerji etkinlik aynı zamanda dairelerin tasarımında rol oynuyor. Biraz Jenga bloğuna benzetilen Beyrut Terasları, çeşitli şekillerde üst üste dizilen sarkıt ve gölgelik teraslardan meydana geliyor.

Binanın dış pencereleri kenardan 6 metre kadar geriye çekilerek dışarıda bol miktarda açık yaşam alanı yaratılmış. Sarkıtlar ve geriye çekilmiş yaşam alanları aynı zamanda yaşam alanlarını direkt güneş ışığından koruyarak ancak ısı sığıması yaratıp binanın daha sonra ısınmasını sağlayarak binanın enerji etkinliğini artırıyor.

Merkezde yer alan ve 129 tek, dubleks ve sıra ev şeklinde daireden meydana gelen bina diğer ofis ve cazibe noktasına yakın bulunuyor ve içerisinde spa, alışveriş merkezi gibi tesisler de yer alıyor.

Yazı ve Görseller: Inhabitat
Çeviri: Mimdap

Beyrut Terasları

B199 İstanbul Konutları

B199 İstanbul Konutları

B199 İstanbul Konutları (Büyükdere Caddesi No:199), 2008 yılında Zorlu'nun Büyükdere Caddesi üzerinde konumlanan arsası için açtığı davetli yarışmaya Öncüoğlu Mimarlık'ın davet edilmesi ile konut, ofis ve alışveriş mekanlarından oluşan karma kullanıma sahip bir yarışma projesi olarak tasarlanmıştır.

İstanbul'un yeni gelişen iş merkezi bölgesi Büyükdere Caddesi üzerinde konumlanan 32 kattan oluşan proje İstanbul için bir kent simgesi olması amacıyla tasarlanmıştır. B199 İstanbul

projesi, tasarımının İstanbul'un kentsel topoğrafyasındaki çeşitliliği yeni konut kütlelerinde de arayan ve ilham alan bir tasarım arayışının sonucu oluşmuştur.

Farklı fonksiyonları barındıran projede, konutların, ofis ve galeri mekanlarının girişleri ayrı noktalarda tasarlanan meydanlarda planlanmış; özel alanlar ve kamusal kullanıma açık alanlar ise kot farklılıkları ile ayrıştırılmıştır.

Yazı ve Görseller: Öncüoğlu Mimarlık ve Şehircilik Ltd. Şti.
Çeviri: Mimdap

+

REKLAM

+

CMYK